

XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Had- és Rendészettudományi Szekció

Gödöllő, 2015. április 15-17.

Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Nemzeti Közzolgálati Egyetem

**A mentőkutyák kiképzése, lehetséges alkalmazásuk a
katasztrófavédelemben**

Jelige: *Zöldlaki-Harcos*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2014. április 16.

2015.

Tartalomjegyzék

1	BEVEZETÉS	6
2	INTERJÚ	7
2.1	Bányamentő kutyák, kiképzése, alkalmazása	7
2.2	Indonézia	10
3	ETOLÓGIA ÉS KINOLOGIA	11
3.1	Viselkedés eredete	11
3.1.1	A kutya viselkedése	11
3.1.2	A kutya legjellemzőbb viselkedési formái	12
3.2	Az ösztönökről.....	12
3.3	Az ingerekről.....	13
3.4	Motiváció	14
3.5	A falkavezér jellemzői	14
3.6	Jutalmazás és büntetés	15
3.7	Kommunikáció és testbeszéd	16
3.8	„Bioszenzor program” => „ Szuper Kutya” program.....	16
3.9	Kommunikációs jelek	18
3.10	Idomítás és kiképzés	18
4	SZOCIALIZÁCIÓ.....	20
4.1	Kritikus időszakok.....	21
4.1.1	I. kritikus szakasz	22
4.1.2	II. kritikus szakasz.....	22
4.1.3	III. kritikus szakasz	22
4.1.4	IV. Kritikus szakasz:	23

5	MENTŐKUTYÁK.....	24
5.1	A mentőkutyás ágazatok	24
5.1.1	Lavinakutatás	24
5.1.2	Vízi mentés	26
5.1.3	Területkutatás.....	26
5.1.4	Romkutatás	27
5.1.5	Nyomkövetés	27
5.1.6	Hullakeresés	28
5.2	Leggyakrabban alkalmazott fajták	28
5.2.1	Német juhász.....	28
5.2.2	Belga juhász.....	29
5.2.3	Labrador retriever	31
5.2.4	Border Collie	32
6	TETEMKERESŐ KUTYÁK.....	33
6.1	Kísérlet.....	33
6.2	Hogyan képzünk tetemkereső kutyát	35
6.3	A speciális kereső (tetemkereső) kutya szolgálatellátásának, igénybevételének és alkalmazásának szabályai	35
6.4	Megállapítás	36
7	A SZEMÉLYKERESŐ KUTYÁK IGÉNYBEVÉTELÉNEK LEHETSÉGES ALKALMAZÁSÁNAK SZABÁLYAI	37
8	MENTŐKUTYA VIZSGA ÉS SZINTEN TARTÁS	39
8.1	A vizsgán való részvétel feltételei.....	39
8.2	Mentőkutya vizsga feladatok (Pálya és szimatmunka)	40
8.3	Minősítések.....	40
9	MENTŐKUTYA ALKALMAZÁSA, RENDSZERESÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGE	41
9.1	HUNOR – Hungarian National Organisation For Rescue Services	41
9.2	HUSZÁR.....	43

9.3	Következtetés.....	43
10	SPECIÁLIS MENTŐKUTYÁKKAL ÉS ALKALMAZÁSUKKAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK FELMÉRÉSE KÉRDŐÍV SEGÍTSÉGÉVEL	45
10.1	Az egyes kérdésekre adott válaszok	45
10.2	Következtetés.....	48
11	ÖSSZEFOGLALÁS	49
12	KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	50
13	IRODALOMJEGYZÉK	51

1.

„ Amikor a legnagyobb bajban vagyunk, rengeteget meríthetünk egy kutya néma, odaadó társaságából, melyet más forrásból nem kaphatnánk meg.”¹

Doris Day

¹ [http://sosmke.hu/index.php?tema=tszalanczi.html&k=kDoris Day](http://sosmke.hu/index.php?tema=tszalanczi.html&k=kDoris+Day)

A kép a http://sosmke.hu/tagkep_munka/Szalanci/kutya.jpg lett letöltve 2013.07.28.

1 Bevezetés

Az elmúlt időszakban bekövetkezett természeti és civilizációs katasztrófák következményeinek felszámolásánál több alkalommal kiemelt szerep hárult a mentőkutyákra, mint hazai, mind nemzetközi szinten. A mentőkutyák alkalmazása, kiképzése összetett, bonyolult folyamat mely nem nélkülözheti azokat a tudományos eredményeket, melyek integritásával a katasztrófák következményeinek veszteségei csökkenthetőek. Ennek érdekében a dolgozatomban a kutyák etológiai, kinológiai és szocializációs jellemzőit vizsgálom. Annak érdekében, hogy azon állításomat mely szerint az életmentés tanult folyamatán túl az állat és az ember közt létrejött szoros bipoláris kapcsolat minősége alkalmas lehet az elhunyt áldozatok ösztönös megtalálásához. A dolgozat válaszokat keres arra is, hogy a katasztrófavédelem rendszerében alkalmazott mentőkutyákkal, minél szélesebb körben történő alkalmazásával, a hazai és nemzetközi viszonylatban történő segítség nyújtás valamint segítség kérés esetén a mentések sikeresek és eredményesebbek legyenek.

Az első fejezet bemutatja, illetve két interjúval alátámasztja, hogy Magyarországon a kutyával történő személykeresés hogyan indult ki a bányamentő kutyákból és fejlődött tovább egészen napjaink speciális mentőkutyájává. A dolgozat rövid történelmi áttekintést is tartalmaz a faj domesztikációját és szocializációját tekintve.

Bemutatásra kerül egy regisztrált kísérletet miszerint minden kutya valamilyen módon reagál az elhunyt személy szagára. Ezen jelek olvasata a kutya és vezetője közötti szoros és kiegyensúlyozott kapcsolaton alapszik. Több okból is fontos szerepet kaphatnak az elsősorban élő személyt kereső kutyák, ha az elhunyt emberek földi maradványait is jelzik. Hiszen hazai és nemzetközi mentések tapasztalatain túl a mentés specifikációs elemzések egyik legfontosabb kritériuma, hogy a katasztrófát elszenvedett áldozatok elveszített szeretteinek, hozzátartozóinak és barátainak kegyeletüket méltóan leróhassák. Más megközelítésből pedig a katasztrófa után az oszlásnak indult holttestek esetlegesen járványokat, fertőzéseket alakíthatnak, idézhetnek elő.

A dolgozat kitér az Országos Rendőr- főkapitányság szolgálati kutyáira vonatkozó szabályzatának lehetséges alkalmazhatóságára és a katasztrófavédelemnél esetlegesen rendszeresítésre kerülő mentőkutyás ágazatára.

A kísérlet bizonyítását nehezítette, hogy a témaválasztáshoz felhasználható szakirodalom hiányos. Ezt a hiányosságot az elmúlt években e témát érintő szakdolgozatok áttekintésével, szakemberek, kiképzők segítségét kérve próbáltam, valamint saját tapasztalatomra épült.

2 Interjú

Ezen fejezetem két interjúból áll, amiben szeretném bemutatni hogyan is fejlődhetett ki a mai mentőkutyázás elődjéből, a bányamentő kutyázásból.

Interjúm alanyai Boruzs Sándor az első és végül egyetlen bányamentő kutyás csapat tagja, valamint Óbis Béla 2009. október első hetében eltöltött mentési tapasztalatai az Indonéz katasztrófa sújtott területről.

2.1 Bányamentő kutyák, kiképzése, alkalmazása

Hogyan is született az ötlet a bányamentő kutyák kiképzésére?

Az 1989-es évre tehető, amikor Magyarországon rendezték az első Országos Bányaműszaki

2. Bányamentőkutyák címere

Felügyeleti Kongresszust, ahol a kongresszus vezetője Krisz János találkozott Dr. Janza Frigyes Országos Rendőr-főkapitányság Dunakeszi Kutyakiképző Iskola vezetőjével. (jelenleg ny.á. rendőr dandártábornok). Beszélgetésük hamar egy olyan kereső és mentőkutya kiképzésére irányult, akik a bányaomlásoknak, bányaszerencsétlenségeknek áldozatul eső, még élő, sebesült bányászok minél előbbi felkutatására és megmentésére specializálódott. A kiképzési terv és az engedélyezés megtörtént, hogy elkezdődjön az első bányamentő kutyás csapat kiképzése. Ezt a feladatot végül a tatabányai bányatröszt vállalta magára, mivel

Tatabánya és vonzáskörzetében volt a legtöbb bánya.

1989 márciusában kiválasztották azt a három személyt, akik megfeleltek az előírási követelményeknek, hogy az első bányamentő kutyák vezetőivé válhassanak. Ezen követelmények a következők voltak: minimum 10 éves bányász múlttal kellett rendelkezni, feltétlen kutya szeretet, továbbá vállalni kellett a kutyatartással és kiképzéssel járó plusz munkát, a rengeteg szinten tartó képzéseket a bányákban munka után, valamint az esetleges bevetéssel járó fizikai és pszichés megterhelést. A három kutyavezető: Boruzs Sándor, Miklós József és Suta István lett. Az első bányamentő csapat felkerült az Országos Rendőr-főkapitányság Dunakeszi Kutyakiképző Iskola központjába.

Az elméleti kiképzés után, megkezdődött a kutyák kiválasztása a rendőrkutya állományból. Nem volt egyszerű feladat, mert magas elvárásoknak és igen sok speciális kritériumnak kellett megfelelnie a kutyáknak. Nem volt elég, hogy az ebek megfeleltek a rendőrkutyák számára előírt követelményeknek, ennél többet kellett tudniuk. Jó légszimattal kellett rendelkezniük, a

romokon, törmelékeken való járás, a bányákban szalagokon, csillékben, lifteken történő utazás, a speciális szituációkban végzet munka, kitűnő idegrendszerű, jó teherbírású kutyákat igényelt. Végül a kutyakiképző központ állományából két német juhászt választottak ki, valamint Boruzs Sándor saját maga által nevelt és tenyésztett német juhász kutyája lett a harmadik. A rengeteg elméleti oktatás után végre megkezdődhetett a kutyavezetők számára várt kemény gyakorlati munka.

A gyakorlatok közé tartozott:

Romokon, erdőkben, különféle területeken történő élő és holt személyek felkutatása és jelzése. A kutyáknak meg kellett tanulni, hogy a bányákban a légmozgás nem természetes, hiszen a szellőztetés technikai úton valósult meg. A szagokat a bánya mélyéből felfelé húzta a levegőztető rendszer. A kutyáknak légszimattal kellett dolgozni és meg kell tanulniuk, hogy visszafelé kövessék a szagokat. A gyér, kutyák számára enyhén érezhető szagokat visszakeressék a szagforrásig, azaz a bajba jutott bányászig, és a megtaláláskor hangos ugatással jelezzék vezetőjének, hogy találtak valakit. A kutyák habitusaikat tekintve mind különbözőek voltak. Jeti hol agresszíven, hol félénken, Laci mindig agresszíven viselkedett. Vándor nyugodt volt, igaz a bánya mélyén való munka nem volt a kedvence, de a romon és a külszíni kutatásokban örömét lelte, valamint az utazás mindenféle módját imádta, a hosszú órákig tartó autózástól egészen a bánya futószalagján történő utazásig.

Mindhárom kutya domináns kan volt, de a hosszas kiképzés után képesek voltak csapatban dolgozni. Három évig dolgoztak együtt, erejük teljében hagyták abba munkájukat a bányák bezárása miatt. Kiképzésük 6 hónapot vett igénybe márciustól - augusztusig. Ez a képzés volt az első úgymond szakosított képzés, a mai OKJ-s kutyakiképző bizonyítványok elődje.

A kutyák képzésének egy-két érdekes helyszíne:

Dömös uszály temető, ennek azaz érdekessége, hogy amíg te a kutyáddal az uszály „fenekében” végzed a kutató szimulációt addig a felső szinten valaki sétál, amitől az egész uszály belseje visszhangzik.

Ferihegyi repülőtér, készenléti hangár, rejtés a konténeres csomagok között, miközben a repülők folyamatosan le és felszállnak.

Metrókban, aluljárókban, mozgólépcsőkön történő szituációs tréningek.

Pécsett vízbányászatonál ereszkedési gyakorlatok.

Tatabánya Turul hegyoldal, Szelim barlangnál történő kereső- kutatómunkák gyakorlása.

A Szelim barlangban a kutyák azon versengtek, hogy melyikük tud a legmagasabb peremre feljutni. A győztes mindig Laci volt, aki macskákat megszégyenítő ügyességgel jutott fel a legfelső peremekre és onnan boldog ugatással heccelte lemaradt társait, valamint rémült

vezetőjét és társait, akik mindig attól féltek, hogy egyszer összetöri magát.

Szerencsére ez soha nem következett be.

Kiképzésük végeztével egyből egy éles bevetéssel kezdtek Esztergomban. Egy 5 éves kislányt kellett megkeresniük, akit már 3 napja kerestek, mert eltűnt. Sajnos a kutyák megtalálták a kislányt, aki az otthonának 30cm-es átmérőjű szennyvíz gyűjtőjébe esett bele. A kislány már nem élt. Ha aznap a keresésére indultak volna, akkor sem sikerül megmenteni az életét, de legalább kicsiny testét visszaadhatták a családjának. Hőseink számos eredményes és szerencsés véget érő bevetést hajtottak végre! Beszámolómat pedig egy Rudyard Kipling idézettel zárom.

„ Már nem vadkutya, hanem a legjobb barát a neve, mert barátunk lesz örökre, örökre, örökre.”

3.Az első bányamentőkutyás csapat!²

² Boruzs Sándor archív újságcikkből kiemelt kép.

2.2 Indonézia

Óbis Béla tatabányai mentőtiszt.

2009 októberében heves földrengés ráta meg az indonéziai Szumátra szigetét. Epicentruma a 900 ezer fős Padang városában volt, ahol súlyos anyagi károkat és ismeretlen számú halálos áldozatot követelt. A mentést megnehezítették a földrengést követő heves esőzések.

Padangban, a leginkább érintett Nyugat-Szumátra tartomány székhelyén nagyjából félezer épület dőlt össze, a településen több száz főre volt becsülhető a halottak száma.

„A katasztrófa sújtotta térségbe rengeteg sátrat, gyógyszert és élelmiszert vittünk. Számos segélyszervezet képviselői és mentőkutyás csapatai érkeztek segítségnyújtás céljából a helyszínre. Padang lakói segítségért rimádkodtak, Istenhez fohászkodtak, miközben rokonaikat, ismerőseiket keresték akár puszta kézzel a romok alatt az esőzések során.

A mentőcsapatok éjjel - nappal dolgoztak, túlélők után kutattak, mi pedig a kijelölt „kórházban” láttuk el a túlélőket.”

Én egy 12 főből álló speciális kutató-mentő csapattal érkeztem padangba 5 napi élelemmel felszerelve.

Hatalmas káosz fogadott bennünket, bár ez érthető a körülményeket tekintve.

4.Mentés éles helyzetben Padang 2009. október.³

³ Padang Óbis Béla mentőtiszt képe, ezen kép megjelent az indonéz lapok címlapján is.

3 Etológia és Kinológia ⁴

Ebben a fejezetben röviden bemutatásra kerül, hogyan is alakult ki a kutya, milyen ösztöni és tanult viselkedési formái lettek a domesztikáció alatt, hogyan vált motiválttá, milyen ingerek érik, és ezt hogyan lehet fejleszteni. A farkavezér dominanciájának bemutatása és szerepe a farkas émben. Érdekes agystimulálási program kifejlesztésének bemutatása, jobb, erősebb idegrendszer, és ösztön képesség kifejlesztéséhez. Későbbi fejezetben bővebb kifejtésre kerülnek a kiképzési módszerek.

Az etológia tulajdonképpen nem más, mint az állatok viselkedésével foglalkozó tudományág. A kynológia vagy kinológia szó a görög eredetű „kyno” –kutya szóból ered, jelentése: „kutyatudomány”.

3.1 Viselkedés eredete

Az állatok viselkedését az ösztönök irányítják valamint a tanulás és a tapasztalás. A viselkedés az állatok és a környezet kölcsönhatását tükröző megnyilvánulások egyike.

A viselkedés alatt értendő az egyed vagy a csoport: - mozgása, - hangadása,- testtartása.

3.1.1 A kutya viselkedése

Két fő tényezőből adódik össze a kutya viselkedése. Ez nem más, mint öröklött adottságok, valamint a külső környezeti hatások. Az *öröklött adottságokat* is tovább bonthatjuk két újabb csoportra mégpedig: a testi és a szellemi adottságokra.

A testi adottságok alatt a felépítést (anatómia), csontozatot és izomzatot összegzi, valamint az életműködés (fiziológiai) belső működését veszik figyelembe.

A szellemi (tanulékonyság) adottságok tovább bonthatók ösztönös adottságokra, genetikai memóriára, valamint karakter (vézen) idegrendszeri tulajdonságokra.

A másik nagy viselkedést befolyásoló tényező a *külső környezeti hatások*. Figyelemmel kell lenni az időjárási viszonyokra, klímaváltozásokra, nagyfokú figyelmet kell fordítani a táplálék (energia és fehérjetartalom) minőségére, könnyen emészthetőnek és jól hasznosíthatónak kell lennie. Egy munkakutya megfelelő beltartalmú tápjának összetétele a következő képen alakulhat: 30%-os nyersfehérjét, 20 %-os nyerszsírt, 2,5%-os nyersrostot és még különböző vitaminokat is kell tartalmaznia.

⁴ Etológia mindenkinek 2011. évi jegyzet Simó Gergely írása.

2008.04.16. Kovács György előadásának átdolgozása, aki a Dunakeszi rendőrkutya kiképzőközpont volt oktatója.

A tapasztalati memóriát befolyásoló külső környezeti tényezők:

- meg / hozzászokásos (nem tudatos tanulás)
- szocializáció
- bánásmód (szeretet, hierarchia, harmónia)
- tanítási kultúra, szemlélet és módszerek

Minden felosztás a különbségeket szemlélteti, de tulajdonképpen az adottságok és a környezet együttes hatására jön létre a látott és tapasztalt viselkedés.

3.1.2 A kutya legjellemzőbb viselkedési formái

- kutató viselkedés,
- utánzó viselkedés,
- gondozó viselkedés,
- alomaternalis viselkedés,
- kirekesztő viselkedés,
- harci viselkedés,

A ragadozóktól elvárható viselkedési forma, játékosan már kölyökkorban elkezdődik. Kialakulnak a küzdelem szabályai, tényezői.

Jellemzői:

- zsákmányszerzés
- dominanciaharc
- őrző – védő elemek
- társvédelem
- élőhely
- táplálékvédelem stb.

3.2 Az ösztönökről⁵

Tudományos megközelítésben az ösztön megfogalmazása tényleges mindenre kiterjedő fogalom keretében még nem alakult ki.

„Az ösztön veleszületett, szervezett, célvezérelt faj specifikus (fajra jellemző) viselkedés.”⁶

Sigmund Freud szerint *„az ösztön egy biológiai hajtóerő. Késztetés, a motiváció belső, környezetfüggetlen oka. Élettani, illetve homeosztatisz állapotok okozta feszültség, amely*

⁵Forrás: 2008.04.21. Kovács György előadásának átdolgozás, aki a Dunakeszi rendőrkutya kiképzőközpont volt oktatója.

⁶Forrás: Pléh Csaba, Boross Ottilia, A pszichológia legfontosabb fogalmai magyar és angol nyelven, Akadémia kiadó 2011. ISBN 9789630586580, 77. oldala

több szinten (fiziológiai, viselkedés, stb.) válthat ki válasz.”⁷ „Egy hiányállapot okozta feszültség csökkentése utáni kielégülés vagy telítettség következik be, a késztetés megszűnik, az egyed pozitív érzelmi állapotot él át.”⁸

Ösztönös viselkedés:

Freud feltételezte, hogy a viselkedés, tanulás, tapasztalás, a környezeti hatásoktól függetlenül alakulnak ki.

Az ösztönös viselkedés minden tett közül az első, de az állat megfelelő visszajelzést kap a viselkedés eredményéről.

Alap ösztönök: szaporodási, falka, territoriális és a zsákmányszerző ösztönök. Antropomorf szemlélet! Az állatok viselkedésének emberi értékmérők szerinti bírálata nem megfelelő!

3.3 Az ingerekről

Ingernek nevezzük azokat a hatásokat, melyek az első a szervezetet önmagából vagy a környezetéből éri, s amelyekre a szervezet megfelelő reakcióval válaszol.

Külső inger: hő, fény, hang, mechanikai, vegyi elektromos, simogatás, ütés, szagok.

Belső inger: éhség, szomjúság, szervi elváltozások. A belső ingerek elvonása mindig erősebb a külsőnél.

Kulcsinger: Ösztöncselekvés lezajlásának alapfeltétele, tapasztalattól függően ösztönmozgást hoz létre. Inger és cselekvés specifikus kifáradásnál egy meghatározott ingerre történő válaszkészség csökkenéséről beszélünk. Cselekvés specifikus kifáradásnál maga a kifáradás minden esetben egy meghatározott cselekvésre vonatkozik. pl.: hússzor ültetés egymás után.

Üresjáratú reakció:

Külső vagy belső ingerek túlzott felgyülemzése esetén következik be, ekkor sincs jelen a specifikus kulcsinger. Pl.: a szobatiszta kutya bevizel a lakásba.

Konfliktus helyzet:

Két egymással összeegyeztethető magatartási forma egyidejűleg lép fel. (Konfliktus helyzetet minden kutya a maga módján oldja meg.)

Jelei: - ásítás, - vizezés, - kaparás, - zavart viselkedés, - pánikreakció.

⁷ Forrás: Pléh Csaba, Boross Otília, A pszichológia legfontosabb fogalmai magyar és angol nyelven, Akadémia kiadó 2011. ISBN 9789630586580, 77. oldala

⁸ Forrás: Pléh Csaba, Boross Otília, A pszichológia legfontosabb fogalmai magyar és angol nyelven, Akadémia kiadó 2011. ISBN 9789630586580, 77. oldala

3.4 Motiváció⁹

Bizonyos tevékenység eléréshez irányul belső késztetés. Leggyakoribb formája a dicséret, vagy a külső jutalmazás. Két fő fajtája a motívum ami a cselekvésre késztető belső tényező, valamint a másik fajtája a motiváció ami a motívumok összessége. Primer a létfenntartásért szekunder a környezeti hatásokra alakul ki.

Hajlandóság erősen befolyásolja a kutya sikerét a tanulás során. Ez fokozható és gyengíthető is.

3.5 A falkavezér jellemzői

Egy adott faj, illetve csoport legéletképesebb, legerősebb tagja, mely egyéb képességeivel is kimagaslik a többiek közül. Tekintély, testi erő, zsákmányszerzési készség, dominancia, karakter jellemzi. Szerepe a falka és a társak védelme, terület szerzése és megtartása, nőstény kiválasztásának elsőbbségének joga, a táplálék forrás felfedezése, a vadászat. A legkisebb hiba a tekintély elvesztéséhez vezet!

Mi a különbség a farkas és a kutya között?

A Farkas vadon él, az ember alkotta környezetben, de az embertől függetlenül. Ösztönei, érzékszervei nem változtak, életmódja változatlan, vadászik, harcol, öl, szervezetét a természet tartja egyensúlyban

A kutya a kertben, boxban, lakásban vagy láncra kötve él, az ember alkotta környezetben, az embertől függve. Ösztönei, érzékszervei folyamatosan gyengülnek. A kutyák életmódja kizárólag az ember által van behatárolva. Nem vadászik, nem harcol, nem öl, szervezetét az ember által biztosított vitaminok, táplálékok tartják egyensúlyba.

Falkavezérek vagyunk?¹⁰

A szakasz elején kielemezésre került a falkavezérekre jellemző általános viselkedés a farkasok szemszögéből. Ezen alcímben a kutya oldaláról történik a megközelítés.

A farkas és a kutya is másképpen viszonyul az emberhez. Míg a vadon élő farkas esetlegesen prédának tekinti az embert, ha úgy hozzák a körülmények, addig egy szelídített farkas falkatársnak. Fischel Frigyes véleménye és tapasztalata szerint a szelíd farkasokkal együtt élő embert, a farkasok amolyan más fajú falkatárs barátoknak, családtagnak tekintik. A kutya is másképp viszonyul az emberhez és a fajtatársaihoz. Ezen viselkedést az ember több tízezer éves véletlen mutációval és tudatos szelekcióval érte el, amivel jelentősen megváltoztatta a

⁹ 2008.04.28. Kovács György előadásának átdolgozása, aki a Dunakeszi rendőrkutya kiképzőközpont volt oktatója.

¹⁰ Etológia mindenkinek 2011 évi jegyzet Simó Gergely írása.

vad farkast, hogy létrejöjjön egy új faj a kutya. A farkas és a kutya közötti számunkra lényeges különbség a kutya bátorsága, az emberhez való kötődése és irányíthatósága. A farkas félénk állat, ha teheti ösztönösen távol marad az embertől, ezt a tulajdonságát dominánsan örökíti is. Számos farkas–kutya hibridet tenyésztettek, de sajnos nem tudták alkalmazni, még kedvencként sem tartható, ezért nem szabad a farkast a kutyával keresztezni. A félénkséget visszaütve őseire mindig hozta magával, ezért csak szigorú szelekcióval érhető el a fejlődés. A kutya domesztikációja során a külseje eleinte semmit nem változott. A tovább tenyésztésnél, mindig a belső tulajdonságokon, kötődés, hűség, őrzés–védelem volt a lényeg. Ennek következtében a kutya gyermekkorára egyre kitolódott, amíg egy farkas kölyöknek az életben maradáshoz hamar fel kell nőnie addig a kutya kölykök biztonságban megkap mindent azt embertől.

Csányi Vilmos etológus professzor állítása szerint a kutya a gazdát nem farkavezérének, hanem inkább szülőnek tekinti. Misem bizonyítja jobban, hogy a kutya teljesen elvált a több száz éves fejlődése során ősétől, a farkastól. Míg egy farkas folyamatosan arra törekszik, hogy vezér legyen, addig a kutya nem akar a gazdájával vetélkedni.

„ Verjük ki a fejünkből ezt a farka dolgot, emberfarka nincs. Az embernek és a kutyának családja van, a család tagjai szeretik egymást, megosztják amijük van, és akár életüket is feláldozzák azért akit szeretnek, akár ember, akár kutya az illető. ”¹¹

Ezzel az idézettel egy másik megközelítést kaptunk miért, is segítenek napjainkban minket a mentőkutyák.

3.6 Jutalmazás és büntetés

Mindkettő jól alkalmazható nevelési, kiképzési eszköz. Hatékonysága és értéke függ a mértéktől és az időzítéstől.

Jutalmazás

A kutyavezetőtől (gazdától) eredő dicséret /primer/ tárgya (labda, hurka, játék) vagy jutalomfalat (parizer, táp) adás /szekunder/. A szekunder jutalmazás inger specifikus kifáradásnak van kitéve!

Büntetés

A mértéke igazodjon a bekövetkezett hiba, vagy véttség súlyosságához. Fontos, hogy a retorzió időben és az elkövetett hiba után azonnal következzen be, feleslegesen ne büntessük kutyánkat.

¹¹ Csányi Vilmos etológus professzor idézete.

http://www.franciapasztor.hu/francia_pasztorkutyak/foto/cikkek/Etologia%20mindenkinek%20eloadas%20I..pdf

3.7 Kommunikáció és testbeszéd

Egymás megértése és megértetés.

Az embertől jövő információ értékelése, elemzése a kutyanál igen kifejlett, jeleinek értékelése alapvetően veleszületett képesség. Az ember és a kutya közötti kommunikáció alapjai a dokumentációban keresendők. A kutyák képesek ráhangolódni az emberi arcra is. A szemkontaktus fontossága szintén bizonyított, az érzelmeink gyakran kiülnek az arcunkra, de a szemek még ennél is többet mondanak.

Biológusok szerint egy állat IQ-ját a környezetéhez való okos alkalmazkodás határozza meg. A kutya környezetében az ember a meghatározó.

3.8 „Bioszenzor program” => „Szuper Kutya” program¹²

Az USA Hadserege a kutyákra vonatkozó programjában kifejlesztett egy módszert, mely még mindig útmutatóként szolgál ahhoz, hogy mi az, ami működik. A katonai célokra használt kutyák teljesítményének növeléséhez kidolgoztak egy "BioSzenzor" névre keresztelt programot. Később ez a nagyközönség számára "Szuper Kutya" programként vált közismertté. Hosszú évek kutatásai alapján a hadseregnek azt tapasztalták, hogy a korai idegrendszeri stimulációs gyakorlatoknak fontos és hosszantartó hatásuk lehet. Vizsgálataik igazolták, hogy vannak specifikus időszakok az élet korai szakaszában, amikor az idegrendszeri stimulációval optimális eredményeket érhetünk el. Az első ilyen időszak az élet harmadik napján kezdődik és a tizenhatodik napig tart. Mivel ez az időtartomány a gyors idegrendszeri növekedés és fejlődés időszaka, ezért kiemelkedő jelentősége van az egyed számára. A tapasztalatok azt mutatják, hogy néha a kölykök ellenkeznek a gyakorlatokkal szemben, néhányan pedig közönyösnek látszanak. Az idegrendszer túl-ingerlése ártalmas és hátrányos eredményekkel járhat. A gyakorlatok úgy gyakorolnak hatást az idegrendszerre, hogy korábban hozzák aktivitásba azt, mint ahogyan normális esetben megtörténne. Az eredmény: megnövekedett képesség, mely később az annak hatékonyságában rejlő különbséget okozza majd. Azok, akik játszanak a kölykökkel és rutinosan foglalkoznak velük, folytatniuk kell ezt, mivel az idegrendszeri gyakorlatok nem helyettesítik az egyébként szokásos bánásmódot, a játékos szocializációt vagy a kötődés kialakítását.

¹² Forrás: http://www.szanhuzoklub.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=211:korai-idegrendszeri-stimulacio&catid=126:neveles&Itemid=77 letöltve: 2012. 12.07.

1. <u>Tapintásos stimuláció</u> Tartsuk a kölyköt egyik kezünkben és finoman stimuláljuk (csiklandozzuk) a kölyköt bármelyik lábán a lábujjai között egy fülpiszkáló pálcikával. Nem kell látnunk, hogy a kölyök érzi a csiklandozást. A stimuláció időtartama 3 -5 másodperc. (1. ábra)	 1. ábra
 2. ábra	2. <u>Fej felemelése</u> Mindkét kezünk segítségével tartsuk a kölyköt merőlegesen a földhöz képest (egyenesen felfelé) úgy, hogy a feje közvetlenül a farka felett legyen. Ez egy felfelé irányuló helyzet. A stimuláció időtartama 3 - 5 másodperc. (2. ábra).
3. <u>Fej lógatása</u> Tartsuk a kölyköt szorosan a két kezünkkel úgy, hogy a feje az ellenkező irányba és lefelé, azaz a föld felé nézzen. A stimuláció időtartama 3 - 5 másodperc. (3. ábra).	 3. ábra
 4. ábra	4. <u>Hanyatt fekvés</u> Tartsuk a kölyköt úgy, hogy a háta mindkét kezünk tenyere között feküdjön és az orra a mennyezet felé nézzen. A kölyök, mialatt a hátán fekszik, álmában kapálózhat. A stimuláció időtartama 3 - 5 másodperc. (4. ábra).
5. <u>Hőmérsékleti stimuláció</u> Vegyünk elő egy nedves törölközőt, melyet a hűtőszekrényben hűtöttünk legalább 5 percig. Helyezzük a kölyköt a törölközőre úgy, hogy a lábai lefelé legyenek. Ne akadályozzuk a mozgásban. A stimuláció időtartama 3 - 5 másodperc. (5. ábra).	 5. ábra

5.sz. fotó

A fenti gyakorlatnak megfelelően alkalmaztam a feladatokat saját német juhász almomon. Ebben az alomban 4 kölyök volt, mind a négyen kimagasló eredményeket értek el. Cápa az amerikai rendőrségen teljesít szolgálatot. Ciklon munkakutya sportban HPO I-III. fokozatig ért el kimagasló eredményeket és kvalifikálta magát munkakutya világbajnokságra is. Persze ezen eredmények eléréséhez nem csak erre a stimulációs programra volt szükség, hanem felkészült és nagy szaktudással rendelkező vezetőikre. Ciki és Cuki a másik két kölyök pedig tenyész szukák lettek egy szolgálati kutyák tenyésztésével és nevelésével foglalkozó kedves barátomnál.

3.9 Kommunikációs jelek¹³

Mimika

A kutyák is képesek az érzelmi kifejezések mimikai úton való közlésére. Megfigyelések szerint még a mosoly bizonyos szintjei is felfedezhetők. Ezt személyesen is megtapasztaltam, Jenny nevű versenykutyám is mintha mosolygott volna. Volt olyan bíró, aki csak mosolygós kutyának hívta, igaz többek között azért is mert törzskönyvi nevét: Szécsivári Gyika-t nem igazán tudta kiejteni.

Testtartások

- imponáló, - támadó, - játékos, - behódoló, - óvatos, - elkerülő

Hangok

Szintén az érzelmek kifejezésre juttatását szolgálják. A hangokból következtetni lehet a pillanatnyi kedélyállapatra.

6. Jenny (saját kép)

3.10 Idomítás és kiképzés

Idomítás:

Az idomítás kényszeren alapszik. A feladatok elvégzése kényszerrel való rábírás útján történik, a tudás mesterséges. Ezt a fajta módszert napjainkban még a cirkuszi feladatok, mutatványok elvégzésénél, „tanításánál” alkalmazzák.

Kiképzés

Tudományos alapokon nyugszik.

Az idomítás és a kiképzés közötti eltérés elsősorban a végrehajtandó feladatokban és a kommunikáció megnyilvánulásában keresendő.

Különbséget teszünk az állatfaj specifikus kommunikációs rendszerében. Mindkét módszernél

¹³ 2008.05.13. Kovács György előadásának átdolgozása, aki a Dunakeszi rendőrkutya kiképzőközpont volt oktatója.

megfigyelhetőek a kiváltható jellegzetes belső állapotváltozások.

Az idomítás módszerei

Fájdalmat kiváltó módszer:

Zömében nagyragadozók cirkuszi idomítása során alkalmazzák, nem alakul ki pozitív érzelmi kapcsolat.

Kevert módszer:

A kín érzet mellett jutalomfalat a megerősítés, a pozitív kapcsolat itt is hiányzik.

Kontraszt módszer:

Mint az előző, de mechanikai behatásokat is alkalmaz, a jutalomfalatok mellett dicséret is megjelenik. Minimális kapcsolat is kialakul.

Mechanikai módszer:

Mellőzi a *kínérzetet* és a jutalmat egyaránt, monoton, gépies végrehajtás.

Ösztönző módszer:

Mellőzi a fájdalmas behatásokat, természetes ingerekkel hat az állatra. Szoros kapcsolat alakul ki.

A kiképzés láncolata:

Tudományos alapokon áll, alkalmazkodik a kutya karakteréhez. Nem szakad el a természetes környezettől, az ösztönökre alapoz és igen szoros a kötődés.

7.Munka közben Démonnal.

4 Szocializáció

A domesztikált farkasból kialakult kutya mentőkutyává válásának következő fejezete a szocializáció, ami elengedhetetlen a kutya számára ahhoz, hogy munkakutyává váljon.

A legelőnyösebb kétségtelenül az lenne, ha már kölyökkorban a nevelés első pillanatától figyelembe vehetnénk a kutya etológiáját és pszichikai fejlődését. De erre sajnos nagyon

8.Néhány órás kölyök!

ritkán van lehetőség. A kölyköket általában 6-7 hetes korukban választják ki és viszik el az alomból. Tapasztalataim szerint a 8 hetes kort meg kell várni, addig a kölyök idegrendszere hadd fejlődjön. 8 hetes korban már nagyon sok minden következtetést le lehet vonni, hogy mit is mutat valójában a kölyök, de ezek a tulajdonságok 4 hónapos korukig változhatnak. Előfordulhat, hogy egy 8 hetes kölyök nagyon extra tulajdonságokkal rendelkezik, de

valamilyen inger hatására 4 hónapos korára teljesen ellenkezőket mutat. 4 hónapos kor után már nem fog változni negatív irányba a kölyök ösztönös viselkedése. Találkoztam már olyan kölyökkel (Fantom) akivel bármit csinálhattam, bárhogy neveltem nem tudtam rábírní a labdázásra, apportozásra, majd 7-8 hónapos korára 100%-os fordulatot vett és nagyon jó apport és fogáskészséggel rendelkezett, olyannyira, hogy végül bekerült az Országos Rendőrkutya Kiképző iskolába Dunakeszire. Visszakanyarodva a szocializációhoz a kölyök 6-7 hetes korban kerül jobban kapcsolatba az emberrel, addig csak az anyjával és alomtársaival van szoros kontaktusban. Ebben a korban lehet kialakítani legjobban az emberhez való kötődést, hűséget. Ezt az időszakot nevezzük beilleszkedésnek, szocializációnak. Ez a folyamat vissza nem fordítható tanulási folyamat, melyekre ösztönös reakciókkal válaszol. A kölyök a kapcsolatfelvételre 3 hetes korától képes, de ekkor még túl fiatal ahhoz, hogy elválasszuk az anyjától, erre ráérünk 6-12 hetes kora között. A kölyök emberhez kötődési fogékonysága meglehetősen sokáig tart más állatfajtákhoz képest. Ebben az időszakban a lényeg, hogy minél többet foglalkozunk ésszerű keretek között kutyánkkal és ekkor a kötődés kutya és gazdája között a legszorosabb lesz. Ellentétben azokkal a kölyökkel, akik csak a kennelekben nőnek fel és csak akkor kerülnek kapcsolatba az emberrel, ha a napi szükséges teendőket (takarítás, etetés) végzik el, itt a kapcsolat és a kötődés sokkal lazább lesz, amit sajnos nagyon sok munkával lehet helyrehozni vagy

kialakítani, ha egyáltalán lehet. Erre személyes tapasztalatot is tudnék mondani:

Grafit 7 hetesen került hozzám kiadott fedeztetésből. Mikor elhoztam egy teljesen szocializálatlan kölyök volt, minimális kapcsolata volt az emberrel, ami arra terjedt ki, hogy kaptak enni naponta 3 szor. Grafit az első 7-10 napban úgy viselkedett, mint egy kis vadállat, folyamatosan üvöltött, harapott, tépett mindent amit ért, az apport nem érdekelte. Ez mind azért volt, mert élvezte, hogy foglalkozik vele egy „ember” akit nem akart, hogy elveszítsen. Az idő múlásával 7-10 nap ráébredt, hogy itt napi többszöri kontakt van közte és köztem, rengeteg játékkal, újdonsággal, sétával. Így elhagyta ezeket a nem kívánatos viselkedési formákat és előjött belőle az apport iránti szenvedélye. Azóta már jó pár hónap eltelt és elválaszthatatlanok lettünk, tehát a közte és köztem lévő szocializáció tökéletesen sikerült. Viszont van negatív tapasztalat, ahol egy kollégám 9 hónapos növendékkel próbált meg kapcsolatot, kötődést kialakítani, nem túl nagy sikerrel. Ugyanis ez a kölyök a tipikus másik példa, aki a kennelben nőtt fel és csak a munka erejéig hagyta el a boxot. Emberrel kapcsolata csak etetéskor, takarításkor és munka közben volt. A kutya munka adottságai nagyon jók lennének, de mivel nem tart kontaktust a vezetőjével így ő sajnos nem biztos, hogy alkalmas lesz a hosszú távú közös munkára. Ez a növendék nem akar kapcsolatot teremteni az emberrel, amint megvan a „zsákmánya” (labda) elvonul csendes magányba a saját kis világába és nem foglalkozik az emberrel, sőt még hátat is fordít neki. Ez a viselkedés egyáltalán nem jó viselkedés, egyértelműen látszik a szocializáció hiánya.

4.1 Kritikus időszakok¹⁴

Etológusok több száz kutyakölyköt tanulmányoztak és arra jutottak, hogy a kölykök fejlődése jól elhatárolható szakaszokra bontható, fajtától függetlenül.

A kölykök társas fejlődését négy kritikus szakaszra lehet felosztani:

I. kritikus szakasz:	1-21 napig (3 hét)
II. kritikus szakasz:	22-49 napig (3-7 hét)
III. kritikus szakasz:	50-84 napig (7-12 hétig)
IV. kritikus szakasz:	85-112 napig (12- 16 hétig) tart.

¹⁴ A kábítószér- kereső kutya, kiadja a UNDCP megrendelésére az Országos Rendőr- főkapitányság Kutyavezető-képző Iskolája. A könyv 20. oldala

4.1.1 I. kritikus szakasz

Tét az életben maradás. A kölykök szeme és füle zárva, csak a szaglása működik. Ebben a szakaszban a kölyöknek csupán csak melegre, alvásra és anyatejre van szüksége. Környezete semmilyen hatással nincs rá. Cselekvései tisztán reflexesek. A kölyök alapmozgása ilyenkor csupán annyi, hogy bármilyen testhelyzetből a pocakjára fordul, hogy tudjon szopni. Nagyon fontos, hogy a kölyök az első pillanattól tudjon szopni az ilyen kori elvétele az anyjától viselkedési fejlődési zavart okozhat a kölyöknél.

12 napos korban kialakul a látás és a hallás, megjelennek a mozgás első jelei.

Ilyenkor a kölyök csak kúszni, mászni tud, a mozgáshoz még a fejcskájára is támaszkodik.

A kölyöknél ebben a szakaszban még a szükséges ürítési ingerek sem alakultak ki. Ebben a korban még az anyakutya folyamatosan nyalogatja a kölyök, ill. kölykök hasát, hogy a bélsárürítést és a vizelet-kiválasztást elősegítse.

4.1.2 II. kritikus szakasz

A harmadik héttől a gyors fejlődésbe kezdenek, hiszen kitarul előttük a világ, mert már látnak és hallanak is. Minél többet mozognak, egyre jobban fejlődik izomzatuk, állásuk, járásuk egyre stabilabbá válik. Egy hónapos korukra szükségleteiket már maguk végzik, nincs szükség az anyakutya ingerek kiváltó viselkedésére. Szellemi és fizikai fejlődésük napról napra fejlődik, végleg kialakul az agyműködés. Megtörténik a kapcsolatfelvétel az anyával, az alomtársakkal és akár az emberrel is. (Én már 3-4 hetes korban megszoktam kezdeni a hozzá táplálást speciális tejpótló péppel.)

A 4 hetes kölyök már jön - megy, hangosan jelzi vinnyogással, ha éhes, ha fázik, vagy ha magányos. Igyekszik fekhelyétől távolabb vizelni, próbálkozik a fark csóválással, az ugatással és elkezdik az alomtársak közötti rangsort kialakítani.

4.1.3 III. kritikus szakasz

Ez a legfontosabb periódus (28 – 70 nap) a kölyök és az ember közötti szoros kapcsolat kialakításához. Ez a társadalmi beilleszkedés időszaka. A legfontosabbak ebben az időben a kölyök számára az anyjuk, az alomtestvérek és végül az ember.

Itt már a kölyök fejlődése ugrásszerű, elkezdi érdekelni minden, ami körülötte található, a hangok, szagok és a mozgó dolgok. Egyre jobban tájékozódik, kialakul a mélységérzete. Kialakulnak az alomtestvérek közötti hatalmi harcok, hangos és játékos verekedések. Ez az időszak amikor a legtöbbet kell a kölyökkel foglalkozni, most alakul ki személyisége és most

alakítható ki a kölyök és az ember közötti kötődés. A legfontosabb időszak ez a szakasz! Ki kell használni a lehető legjobban!

4.1.4 IV. Kritikus szakasz:

Ez az időszak az elválasztódás időszaka, amikor elszakad az anyjától, az alomtestvérektől és függetlenné válik. Ezután egy új helyre, egy új családdhoz kerül, ahol megkezdődik az új és boldog élete (remélhetőleg!)

Ebben a korszakban is szocializálható, de már nem olyan mélyen, mint az előző szakaszban. Itt már a szocializáció és a testi fejlődés együtt halad. Elkezdődhet a nevelés.

A pórázhoz szoktatás, a kinti élet megismerése, mert már a kölyök rendelkezik az összes védőoltással, ami elengedhetetlen a külső világba engedéséhez. Bár még így is előfordulhat, hogy néhány kölyök elkap kölyökkori betegségeket pl: parvo.

A szocializáció további lényege, hogy a kölyköt a lehető legtöbb szituációhoz hozzá tudjuk szoktatni. Mélység és magasság közti különbség, hogy a kölyök ne féljen sem egy magas, se egy lefelé irányba mélyülő pl: pince lejárón közlekedni. Éles és hangos hirtelen bekövetkezett robajok hangjának figyelmen kívül hagyása, vagy ha fel is figyel ezen, zajokra azt félelemmentesen tegye. A hang irányába történő mozgás csak maximum azért legyen, hogy megállapítsa honnan is jön ez az új és ismeretlen hang, vajon mi lehet az, jelent e számára veszélyt, majd folytassa tovább a munkáját. A legkívánatosabb az a viselkedés ha ezen hangokat figyelemre sem méltatja.

A kölyköt hozzá kell szoktatni a járművekhez, autóban, tömegközlekedési eszközön történő utazáshoz. Lényeges dolog még az épületekben történő biztonságos járás, a lépcsőzés valamint a járólapok, parketták váltakozásának előfordulása ne okozzon gondot. Ezalatt azt értem, hogy ha az utcáról a jól megszokott kinti talajról bekerül egy lakás csúszós lejárólapozott folyosójára, vagy egy szoba parkettájára ne essen pánikba és ne lapuljon a földhöz mozdulatlanul, mert ezt a közeget nem ismeri, számára kényelmetlen. Továbbá a fajtársakkal és az emberekkel történő ismerkedést, közömbösítést sem lehet kifejezteni. Nem kívánatos viselkedés, ha fajtársaival szemben agresszivitást vagy félelmet mutat, ugyan ez vonatkozik az idegen emberekkel szemben is.

5 Mentőkutyák

Az etológiai, kinológiai és szocializációs összefonódások és egymásra épülések megalapozták ezt a fejezetet, a megszelídített és szocializált kutya tovább fejlődhet mentőkutyává.

5.1 A mentőkutyás ágazatok

Lényegre törően és röviden bemutatásra kerülnek a mentőkutyás ágazatok valamint a kiképzésük és alkalmazásuk rövid tematikája.

5.1.1 Lavinakutatás

Az első lavinamentő kutya egy Barry nevű bernáthegyi volt. Barry 1800-1814 ig élt és ez alatt az idő alatt több mint 40 ember köszönheti neki az életét. Eleinte csak bernáthegyieket alkalmaztak, majd később más fajtákban is felfedezték a képességet a lavinamentéshez.

A lavinamentő kutyák képzése mindenhol szinte megegyezik, eltérés csak a kiképzők metodikájában lehet. Az egész munka a kutya és vezetője közti szoros kapcsolatra, bizalomra és kötődésre alapszik, hisz csapatként dolgoznak együtt. Nélkülözhetetlen továbbá a kutya engedelmessége, irányíthatósága.

- Kiképzésük, első szakasz:

A kutyavezető (gazda) megkeresése. A kutyát a kiképző segéd visszafogja, amíg a vezetője elfut és hívja a kutyát. A kutyavezető beugrik egy hóban ásott, nyitott lyukba, és ezzel eltűnik a kutya szeme elől. Ezután a kutyát elengedik aki megtalálja vezetőjét az üregben. A sikeres megtalálást a vezető nagy jutalommal, dicséréttel díjazza.

- Kiképzésük, második szakasz:

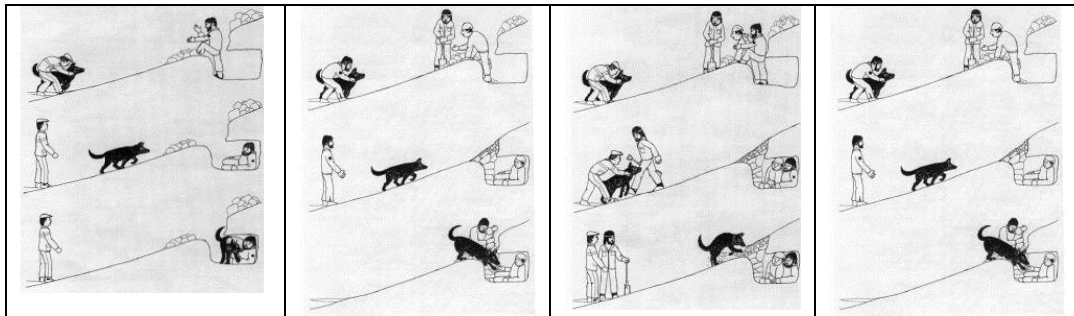
A tematika megegyezik az első szakasszal annyi különbséggel, hogy befedik hóval a lyuk bejáratát. Elengedik a kutyát, aki megáll a hó fal előtt. Egyes kutyák ösztönösen ásni kezdenek, mások megtorpannak, jobbra–balra toporognak, körbeforognak az új szituációtól, de problémamegoldó képességükből és a vezető iránti kötődésből némi habozás után el kezdenek ásni, kaparni. A kiképző segéd valamint a kutyavezető nem segíti a kutyát az ásásban. Addig kell ásniuk amíg be nem ássák magukat vezetőjükhöz. Amint elérte vezetőjét nagy játék és jutalmazás következik.

- Kiképzésük, harmadik szakasz:

Ennek a szakasznak a metodikája megegyezik a második szakasszal, annyi különbséggel, hogy a vezető mellé már egy idegen is bújik. A sikeres felkutatást és beásást követően a kutyát nem csak a vezetője jutalmazza, hanem az idegen bújó is.

- Kiképzésük, negyedik szakasz:

Ebben a szakaszban már csak az ismeretlen személy bújik. Miután a kutya megtalálja, beássa magát mellé. El kell érni, hogy a kutya a személy mellett maradjon (jutalommal, játékkal) míg a vezetője hozzájuk nem ér és ki nem ássa őket a lyukból. Persze ezt követően sem maradhat el a nagy játék a sikeres munka után a kutya és vezetője között.

9.Első, második, harmadik és negyedik szakasz képekben.¹⁵

A szakaszok folyamatosan egymásra épülnek, a szakaszokról tovább lépni csak maximálisan pontos teljesítések után lehet. A feladatokat állandóan ismételjük, míg az eb rá nem jön, hogy mit is várnak el tőle.

Ha a felsorolt négy alapszakasz tökéletesen megy, akkor léphetünk tovább egy következő nehezebb szintre, ahol már a kutya nem fogja látni hová is ásták be a keresendő személyt. A következő szakaszban a kutyát már önálló keresésre és kutatásra ösztönzik. Lényeges, hogy a lavina kereső kutyák hangos ugatással nem jelezhetnek, hiszen ezzel újabb lavinát indíthatnak el. Nekik a lényeges jelzési mód a kitartó ásás és kaparás. Átlagosan, hogy egy kutyából profi lavinamentő kutya legyen a folyamatos szinten tartó képzésekkel 3 év szükséges.

¹⁵ Forrás : http://www.tappancsvilag.hu/news/A_lavina_ment%C5%91kuty%C3%A1k_1_r%A9sz/1027
letöltve : 2013.07.28.

5.1.2 Vízi mentés¹⁶

Erre a mai napig a legalkalmasabb kutya fajta az újfundlandi. Ősét a skandináv tengerészek alkalmazták, ösztönösen keresi a vizet, és imád úszni. Az úszásban segíti a lábujjai között feszülő hártya, az újfundlandihoz hasonlít még a labrador retrieverek is úszóhártyás lábakkal rendelkezik, bundája az aljszőrzetének köszönhetően vízhatlan. Ezek a kutyák felismerik ha

az ember magatehetetlen, eszméletlen. A bajba jutott segítségére siet, majd a karjánál finoman a szájába veszi a kezét és a partra vontatja. Ezzel a fogással biztosítja azt is a kutya, hogy a fuldokló feje ne kerüljön a víz alá. Hatalmas erejének köszönhetően két ember testsúlyát is elbírija. Előfordul, hogy a fuldoklóhoz a kutya mellett egy vízi mentő is siet a bajba jutotthoz, ekkor a vízi mentő megragadja a fuldoklót és a kutyán található speciális hámba kapaszkodva hagyja, hogy a kutya a partra ússzon velük. Nem csak fuldoklókat és eszméletlen embereket ment vízből, hanem elfáradt szörfösöket is a partra húzza.

5.1.3 Területkutatás

Szinte bármilyen fajtájú, akár keverék kutya is kiképezhető erre a célra. A legalkalmasabbak a közepes termetű kutyák a fürgeségük és jó fordulásuk miatt. Kis és nagytestű kutyák területkutatáskor könnyen elfáradnak. Hosszú szőrű társaik sincsenek előnyben, mert bundájukba könnyen belegabalyodnak az ágak, a tüskék és a bogáncsok. Ezek eltávolítása a munka végeztével hosszú és fáradságos időtöltés. A területkutató kutya tulajdonságai: a nagyfokú zsákmányszerző ösztön, a kiváló orr, a pontosság, jó irányíthatóság és kézben tarthatóság. Feladatuk, hogy bármilyen területen,- a síkságtól a dombos hegyvidékig, a sziklás száraz területektől egészen a mocsaras területekig- gyors és szisztematikus kereséssel végigkutassák az adott területen az eltűnt, eltévedt személyt, aki nem természetes testhelyzetben (ülő, fekvő, gubbasztó, magzatpózban) van. A kutyának közömbösen kell viselkednie más fajtársaival és a kutatásban részt vevő emberekkel. Nem kívánatos az a kutya, aki agresszíven viselkedik akár milyen állattal vagy emberrel. A kutatás ugyanis csapatmunka, egységben kell tudni együtt dolgozni. A kereső csoportok csatárláncba helyezkedve kezdik meg a terület átkutatását, ahol a kutyák előttük haladnak. Amint a kutya

¹⁶Forrás és a kép is:

http://www.tappancsvilag.hu/news/Kuty%C3%A1s_v%C3%ADziment%C3%A9s_Sv%C3%A1jcban:_Animalia_1._k%C3%A9p/28/ letöltve 2013.07.28.

vagy kutyák rátalálnak a keresendő személyre azt hangos és kitartó ugatással jelzik a vezetőiknek.

5.1.4 Romkutató

A romkutató kutya tulajdonságai: elengedhetetlen a jó kézben tarthatóság, a kitartó keresés, nagyfokú apport készséggel való rendelkezés, valamint jó orral kell rendelkezni és jó problémamegoldó képességgel. Egy jól kiképzett romkutató kutya pontosabb és megbízhatóbb jelzést képes adni, mint egy speciális berendezés. Ismét előkerül a kutya testfelépítése, lényeges, hogy méretei ne akadályozzák a őt a romokon történő mozgásban, kutatásban. Itt akár előny is lehet a kis méret, ha a csapatmunkát nézzük, akkor egy nagy vagy közepes testű kutya átfésüli a romot, és ha élő embert jelez, akkor jöhet a kontroll kutya. Itt már lehet egy kisebb testű is akinek csak a kisebb területet kell átnézni, valamint nagy segítséget és előnyt is jelent egy kistestű kutya aki bárhová könnyen befér és vizet vagy élelmet vihet a bajba jutottnak. A romkutató kutya is az élő embert hangos és kitartó ugatással jelzi. Kiképzésüknél meg kell tanítani őket az önálló keresésre, valamint a magasban és mélyben is történő szimatolásra. Továbbá hozzá kell szoktatni őket a különböző zajokhoz, szagokhoz, porhoz, fertőtlenítő anyagok szagához, hiszen egy katasztrófhelyezetnél már nagyban folynak a mentési munkák mire a mentőcsapatok a helyszínre érkeznek. Ezek a körülmények nem zavarhatják be a kutyákat a keresési munkavégzésben.

5.1.5 Nyomkövetés

Feladatuk, hogy a szimatkatlanból (egy adott pont ahonnan a keresendő személy szaga felvehető) felvett szagot nyomonkövessék talaj vagy légszimattal, valamint a nyomon illetve a nyom közben a keresendő személy szagával ellátott tárgyakat is jelezzék. Nyomkövető kutyát az elkövetők elfogásánál a rendőrség alkalmaz, míg az eltűnt személyek felkutatásához akár rendőr akár mentőkutyát is bevethetnek. Itt már a testi méret nem fontos, viszont jó orral, kitartással, kiváló összpontosító képességgel kell rendelkeznie. A nyomkövetés több fajta helyszínen történhet: lakott területen belül és kívül, erdőben vagy szántóföldeken, mezőgazdasági területeken. A nyom kidolgozása minden helyszínen és területen más és más. A nyomkövetés eredményét nagyban befolyásolják a környezeti tényezők, és az indítástól eltelt idő. A nyomkövető kutya kiképzése nem egyszerű feladat, valamint folyamatos szinten tartó képzést igényel.

5.1.6 Hullakeresés

Ezt az alfejezetet a következő fejezetben fogom kifejteni.

5.2 Leggyakrabban alkalmazott fajták

Ezen fejezetben a legalkalmasabb mentőkutya fajták rövid standard leírását mutatom be, a fajták kialakulásának rövid történelmével együtt.

5.2.1 Német juhász¹⁷

Származási helye Németország, eredeti feladata alapvetően juhászkutya, de intelligenciájának köszönhetően sok más feladatra is alkalmas.

11. Német juhász

Egy német lovaskapitány, Max von Stephanitz „alkotta” meg a németföldi juhászkutyából. A fajta kialakítása 1899-től az első világháborúig ment végbe. Nagy figyelmet fordított a beltenyésztés elkerülésére, pontos kutyanyilvántartást vezetve. Célszerűen kiértékelte a tenyésztésbe bevont kanok és szukák küllemét, temperamentumát és kiképezhetőségét.

Színei a fekete – barna (rajzos), az ordas és a tiszta fekete. Marmagassága a szukáknak 55-60 cm, a kanoknak 60-65 cm, testtömegük 25-40 kg. Igen értelmes és munkaszerető fajta. Észreveszi, sőt meg is érti mi zajlik a környezetében s természetes feladatának tekinti a családtagok, az otthon és a család tulajdonának a védelmét. Rendkívül hűséges, gyengéd, barátságos és magabiztos. A család minden tagjával jól kijön, beleértve a gyerekeket is. Tenyésztése során arra törekedtek, hogy nagy munkabírásúak, és hűségesek legyenek, valamint képesek legyenek a védőkutya szerepet is betölteni. Szőrzete minden időjárásnak megfelelő védelmet nyújt, ezért nyugodtan tartható kint is. Nagyon gazda centrikus, szaglása kitűnő, gyakran fejlettebb mint más kutyáké. Őseitől nagyfokú tanulékonytságot örökölt. Idegrendszere az erőteljes megterhelést is károsodás nélkül elviseli. Kiegyensúlyozott, kiváló érzékszervekkel rendelkező, az emberrel könnyen és jól kommunikáló kutya. Személyes tapasztalataim révén az egyik legjobb munkakutyának tartom.

¹⁷ Forrás: <http://www.kutya-tar.hu/fajtak/nemet-juhaszkutya>, Letöltve: 2013.08.29.

A kábítószér–kereső kutya, kiadja a UNDCP megrendelésére az Országos Rendőr- főkapitányság Kutyavezető-képző Iskolája. A könyv 34. oldala

5.2.2 Belga juhász¹⁸

Általános megjelenés: harmonikus, okos és szívós kutya. Jól ellenáll az időjárás viszontagságainak. Harmonikus kiállása és büszke fejtartása kifinomult erőt jelez. Őrző védő kutya, szükség esetén makacsul, hevesen és habozás nélkül megvédi gazdáját. Temperamentuma éber és figyelmes, élénk és éber tekintete értelmet sugároz. Természetük tekintve a groennandael és a tervueren változatok nagyon hasonlóak. Könnyen taníthatóak, fiatalon elég féktelenek. Mindig készen állnak a játékra, a családtagokkal jól kijönnek, nagyon szeretik a gyerekeket.

Két legelterjedtebb alfaja amit munkára használnak a malinois és a groennandael.

5.2.2.1 Malinois¹⁹

A malinoist 1899-ben fogadták el hivatalosan Belgiumban, ahol a mai napig kedvelt kutya.

12. Malinois

Máshol elég ismeretlen ez a fajta, sokszor nézik keveréknek. Nevét Nyugat- Belgiumban, az Emberei tartományban található Malinois vagy Mechelen város után kapta. A malinoisok a belga juhászkutyák változatai között a legjobb munkakutyák, de nemcsak a belga juhászok hanem világszerte a munkakutyák fajtái közül is az egyik legjobb. Egy kissé hasonlít a német juhászra. Feje erőteljes, de

nemes vonású, szeme sötétbarna, fülei felállnak. Színe feketével tűzött vörös színű. Tulajdonságai: szívós, tanulékony, figyelmes, bátor. Marmagassága a kanoknak 62 cm, a szukáknak 58 cm, testtömegük: 24-28 kg. Terelőkutya s egyúttal félelmet nem ismerő őrző-védő. Az I. világháborúban a tervuerennel együtt hadikutyaként vált híressé: a sebesültek felkutatását nagy elszántsággal, gyorsasággal eredményesen hajtotta végre. Sport és munkakutyának egyaránt kiválóan alkalmas.

¹⁸Forrás: <http://belgajuhasz.centrumnet.hu/belgajuhasz/&mid=c5d90119b37b5cc6b6a91390eb4b64ae&c=list>
letöltve: 2013.08.29.

¹⁹ Forrás: <http://belgajuhasz.centrumnet.hu/belgajuhasz/&mid=267014ffeae28bf2e65cc4a07df71f35&c=list>
letöltve: 2013.08.29.

<http://www.kutya-tar.hu/fajtak/malinois>

A képen Nitro pallómászás közben, saját készítésű kép.

5.2.2.2 Groenandea²⁰

Nicole Rose tulajdonát képezte a Brüsszel közelében fekvő Groenandea kastély, amelyről ezt a fajtát elnevezték. Hivatalos első feljegyzések erről a fajtáról az 1898-as Brüsszeli kiállításhoz köthető. Ez a fajta nagyon szoros beltenyésztés sőt incesztustenyésztés eredménye. Közepes termetű, erőteljes, de elegáns megjelenésű eb. Feje hosszú, szeme sötétbarna, fülei felállnak. Izmos testű, végtagjai erős csontozatúak. Egyszínű fekete csillogó, hosszú szőrzetű. Tulajdonságai: türelmes, fáradhatatlan, éber, félelmet nem ismerő, intelligens. Marmagassága a kanoknak 62 cm, a szukáknak 58 cm, testtömegük: 24-28 kg. Eredetileg pásztorkutya volt, majd a háborúban ez a fajta is mint rokona a malinois hadikutyaként szolgált: sérültek után kutatott, hírvívó és jelző kutyaként szerzett hírnevet magának. Napjainkban elsősorban őrző-védő feladatokat lát el, de sportkutyaként és családi kutyaként is tartják.

13. Groenandea

²⁰ Forrás: <http://belgajuhasz.centrumnet.hu/belgajuhasz/&mid=cda1b1acc98fc5c575dc7de837f63adb&c=list>
letöltve: 2013.08.29.

5.2.3 Labrador retriever²¹

Származási helye Anglia. Nem túl régi fajta az 1800-as évek eleje óta ismert. Valamikor az 1920-as évek elején került Új – Fondlandról Angliába. Eredeti feladata vadászkutya, főleg a lelőtt vízi vadak felkutatása és apportírozása. Marmagassága a kanoknak: 56-57 cm, a szukáknak: 54-56 cm, testtömege a kanoknak: 35-40 kg, a szukáknak: 30-35kg, színei: fekete, sárga és csokoládé. Kiegyensúlyozott, nagyon életrevaló, kitűnő orrú, puha szájú, vízimádó kutya, jó alkalmazkodó képességű, rendkívül odaadó kísérő. Társaságot kedvelő fajta, az agresszivitás és a féltékenység egyaránt idegen tőle. Igen értelmes, gazda centrikus, többnyire engedelmes és készséges. Játékos, szaglása kiváló. Elsősorban vadászkutya, de manapság igen kedvelt családi kutya. Az egyik leggyakoribb vakvezető kutya, de igen népszerű a kábítószer – keresői, lavinamentői és általános Labrador mentői szerepkörben is. Bármilyen sportban érdemes kipróbálni, kivéve az őrző – védő munkában, mivel ismert a „puhaszájúságáról” és emberszeretetről. Volt szerencsém ismerni és látni Labrador retrievert IPO szinten versenyezni őrző védő kategóriában is.

14. Labrador retriever²²

²¹ Forrás: <http://www.kutya-tar.hu/fajtak/labrador-retriever> letöltve : 2013.08.29.

²²Kép letöltése: <http://allatibajok.gportal.hu/gindex.php?pg=14711706> 2013.08.29.

5.2.4 Border Collie ²³

Angol fajta őseit feltehetően a vikingek vitték magukkal a mai Skócia területére. Ezen kutyáknak az utódait a lengyel alföldi pásztorkutyával, majd a skót juhászkutyával keresztezték.

15. Border Collie

Közepes termetű, a skót juhászkutyára hasonlít, de annál kisebb termetű.

Fülei lelógnak, feje elkeskenyedő, szeme sötét. Szőrzete középhosszú. Színe: fehér és fekete, fehér, fekete és cserbarna, fekete és szürke, vörös és fehér vagy egyszínű fekete. Tulajdonsága értelmes, tanulékony, aktív, kissé félénk, érzékeny.

Marmagassága a kanoknak 50-56 cm, a szukáknak 48-53 cm, testtömegük: 18-23 kg. Eredetileg csorda, nyáj

őrzésére használták, használják önállóan tevékenykedik a jószágok körül. Főként Amerikában népszerű, házi kedvencként tartják. Nagyon aktív ezért sport és kereső munkára is egyaránt alkalmas. Hasonló kép a Labrador retrieverhez őrző-védő munkára nem alkalmas, bár itt is a kivétel erősíti a szabályt (volt szerencsém IPO I.-III. vizsgás colliehoz) viszont agillyti friesbee, dog-dancieng és persze terelésre kiválóan alkalmas.

Minden mentőkutyás ágazatra megvan a megfelelő kutya fajtája, fajtól, mérettől és ivartól függetlenül. A munkához nem szükséges fajtatiszta kutyát alkalmazni. A kutya belső adottságai a lényeges, ami nem más, mint a jó apport készség, zsákmányszerző ösztön, kiváló orr, jó irányíthatóság, harmonikus kapcsolat kutya és vezetője között.

²³ forrás: <http://www.kutya-tar.hu/fajtak/border-collie> letöltve: 2013.08.29.

6 Tetemkereső kutyák

Hazai és nemzetközi mentések tapasztalatain túl a mentésspecifikációs elemzések egyik legfontosabb kritériuma, hogy a katasztrófát elszenvedett áldozatok elveszített szeretteinek, hozzátartozóinak és barátainak kegyeletüket méltóan leróhassák, valamint a katasztrófa után az oszlásnak indult holttestek esetlegesen járványokat, fertőzéseket idézhetnek elő. Ezen két probléma megoldására használható fel a hullakereső kutya. Meggyőződésem, hogy a kutyák maguktól mindenféle képzés nélkül reagálnak, akár jelzést és viselkedésváltozást is mutatnak az elhalálozott emberek szagára. A válasz nagyon egyszerű a kutya dögevő állat, ezért ösztönösen reagál a tetem szagára. Az evolúciónak köszönhetően ez az ösztön van amelyik kutyában erősebben, van amelyikben gyengédebben van jelen.

6.1 Kísérlet

Regisztrált kísérletként videó felvételen rögzítésre került két szagerősségű tetemszag rejtése, amit két szakképzetlen és egy szakképzett kutyával hajtottam végre az Országos Rendőr-főkapitányság Kutyavezető-képző iskoláján, Dunakeszin.

A két szag erősségének intenzitása közti különbség azt volt, hogy az egyik szag csupán csak szagmaradvány volt a bűnügyi technikában használt speciális szagfelfogó textilen, míg a másik szag szövetmaradványokból állt, ami egy tömény és intenzív szagforrást jelentett. A kísérleten jelen volt és részt vett Lalusz Anita r. zls és képzett tetemkereső kutyája Nevada, valamint volt szakoktatóm Maszlay Lajos, továbbá két német juhász kutya: Démon (6 éves) aki egy kiképzett és rutinos kábítószer-kereső kutya valamint Grafit (8,5 hónapos) leendő kereső szolgálati kutya.

Az egyik rejtés (gyengébb szagú) egy erdőszéli betonoszlopok egymásra épített gúlái közé volt berejtve egy műanyag csőben, a másik rejtés pedig az erdős rész közepén, egy ágakkal, gallyakkal lefedett a kutyák számára a mintához nem hozzáférhető módon volt elrejtve.

Elsőnek Démon vett részt a kísérletben, a feladata a szabadon sétálása volt körülöttünk. Figyelemmel lett kísérve minden mozdulata. Mikor elért a két betongúla környékére, ahol belefutott a szagfelhőbe, jól látható viselkedésváltozást mutatva megtorpant és orrát a levegőbe emelve elkezdte a szag bepontosítását. Démon viselkedés változása egyértelmű és messziről is jól látható volt, igaz ennek a viselkedésváltozásnak az észlelésében nagy szerepe volt az évek óta tartó kábítószer kereső munkának. Miután a szagot bepontosította a kábítószer keresésnél használt passzív jelzést nem alkalmazta, hiszen nem kábítószert talált. A passzív jelzés nem más, mint a már megtanult és rögzült szag megtalálásakor és

pontosításakor adott jelzés. Ez a jelzésmód lehet a szag legközelebbi pontjánál ülő, álló vagy fekvő testhelyzet ez a keresett és megtalált szag magasságától függ.

A második (erősebb szagú) rejtés felkutatása következett. A feladat ismét csak annyi volt, hogy szabadon minden vezényszó nélkül sétálhasson. A reakció itt is ugyanaz volt, mint a betongúlánál. Amint belefutott a szagfelhőbe elkezdte azt bepontosítani. Mivel itt a talajon volt elhelyezve a szag, a legközelebbi ponton felállt és folyamatosan engem és az üveget nézte felváltva, itt sem adta a megszokott jelzést. Igaz, ha megerősítést kapott volna, hogy mi az és, hogy mutassa meg mit talált, akkor befeküdte volna a hullaszagra. Megállapításom az, hogy Démon tetemkereső képzés nélkül is jelzést adna a hullaszagra, továbbá számára körülbelül 1 hét lenne szükséges, ahhoz hogy egyértelmű és pontos jelzést adjon a hullaszagra is.

Másodikként Grafit került sorra, semmilyen előképzéssel nem rendelkező kutya. Grafit a korából adódó kajlaságából adódva nem reagált egyik helyen sem az elrejtett szagokra, számára a fontos az volt, hogy rohangálhatott, felugrálhatott mindenkire és szimatolgathatott kedvére. Viszont mivel érdekelt a hozzáállása a szaghoz, pórázra vételét követően az orra alá dugtam a dunsztosüveget, nem mutatott undort a szag iránt, sőt ellenkezőleg elkezdte nyalni az üveg tetejét, ami azt a következtetést jelenti a számomra, ha megkomolyodik ő is alkalmas lehetne tetemkeresésre.

Harmadikként következett Nevada, aki a szagfelhőbe történő belefutást követően rövid leponosítás után egyértelmű és pontos jelzést adott mind a két helyen.

Megállapításom a két hullakeresésben tapasztalatlan kutyát illetően, hogy állításom 50%-ban beigazolódott, mert Démonnál egyértelmű viselkedésváltozásokat lehetett látni. Ami Grafitot illeti, róla nem tudok véleményt alkotni, mert kajlaságának köszönhetően felemás viselkedést mutatott. A kísérlet tovább folytatása szükséges. Egyéb tapasztalatom más hullakereső kutyákat illetően nincs.

A dolgozat elején az interjúmban megemlített Suta István véleménye és tapasztalata szintén megegyezik az enyémmel. Az ő elmélete és tapasztalata, az hogy a német juhász kutya képzés nélkül, de reagál a hullaszagra.

6.2 Hogyan képzünk tetemkereső kutyát

A tetemkereső kutya képzésénél ismét a jó apport készség a kitartó keresés és a jól irányíthatóság a lényeg. Az alapképzésnél elsőnek a kutya kedvenc tárgyát (labda, cső) kezdik el elrejtetni és kerestetni a kutyánál. Amint a kutya megtalálja a játékát, hangos hangadásra megkapja jutalmul a keresett tárgyat. Fontos, hogy a kutya felugatással jelezzen. Ennek két oka is van. Az egyik ok az nem más, mint az, hogy fontos bizonyítékok veszhetnek el esetlegesen, ha a kutya kárt tesz a holttestben, valamint kegyeleti okok miatt sem árt, ha a kutya „tiszteletben” tartja a holttestet. A másik ok miért is hanggal jelezzen a kutya, az pedig azért van, mert ha egy erdős sűrű növényvel benőtt területen vagy egy romon, nagy területen passzívan vagy kaparással jelezne a vezetőtől több méter távolságban lévő kutya, akkor hosszú időt venne el feleslegesen a kutatásból a kutya megtalálása. Miután a kutya a labdáját mindenféle rejtési szituációban 100% pontossággal megtalálja és jelzi elkezdődhet a szag társítása. Ilyenkor a keresett már megszokott játék mellé bekerül a hullaszag és a keresős „játék” már így folytatódik. Amikor a keresés már így is tökéletesen megy, akkor könnyű rejtésekkel kezdve már kikerül a hullaszag mellől a játék, amit a kutya csak akkor kap meg ha pontos jelzést ad. Miután a kutya a könnyű rejtéseket már szépen jelzi elkezdhetjük nehezíteni a rejtéseket. Szinten tartó képzésre szükség van legalább havi szinten pár alkalom. Egyik kereső kutya sem azért keres, mert találáskor a kábszeres kutya függő és anyagot kap a tetemkereső meg falatkát kap, hanem a motiváció nem más mint keresőkutyánál a játékának minél előbbi előtalálása. A kereső kutyák tulajdonképpen a játékukhoz társult és rögzült tanult szagokat keresik.

6.3 A speciális kereső (tetemkereső) kutya szolgálatellátásának, igénybevételének és alkalmazásának szabályai ²⁴

1. A tetemkereső kutyát igénybe lehet venni holttest felkutatására:

- a) erdős, bokros, mocsaras területen;
- b) vízben;
- c) barlangokban, alagutakban, bányákban, épületekben;
- d) természeti katasztrófák, robbanások helyszínén, romos területen.

2. A tetemkereső kutyát nem lehet igénybe venni, ha az átkutatandó területen lévő mérgező anyag, vegyi anyag a kutya egészségét veszélyezteti.

²⁴ 17/2009. (OT. 10.) ORFK utasítás a Rendőrség Kutyás és Lovas Szolgálati Szabályzatáról.

3. A tetemkereső kutya csak állandó vezetőjével együtt vehető igénybe.
4. A tetemkereső kutya igénybevételénél általában a kereső kutya alkalmazására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.
5. Az igénybevétel időtartamát és az átkutatandó terület nagyságát a tetemkereső kutya képzettsége, kondíciója, állapota és a terület adottságai határozzák meg.
6. Általános körülmények között végzett igénybevétel időtartama nem haladhatja meg a napi 6 órát. Külső területek ellenőrzése esetén a területkereső kutyát naponta maximum 2 hektár nagyságú terület átkutatására lehet igénybe venni.
7. A tetemkereső kutya alkalmazása szakaszosan történik, egy-egy periódus időtartama legfeljebb 30 perc. Két egymást követő alkalmazása között a kutyának legalább 15 perc pihenőt kell biztosítani.
8. A tetemkereső kutya alkalmazását és annak eredményét jegyzőkönyvben kell rögzíteni.

6.4 Megállapítás

A fenti kísérlet, a dolgozat eddigi levezetése és az interjúk azt támasztják alá, miszerint minden kutya valamilyen módon reagál a hullaszagra, csak tudnunk kell ismerni kutyánkat annyira, hogy az általa adott jelzésekből viselkedésváltozásokból tudjunk olvasni. A dolgozatban leírt kísérlet további folytatása szükséges.

7 A személykereső kutyák igénybevételének lehetséges alkalmazásának szabályai²⁵

Ez a fejezet az Országos Rendőr- főkapitányság szolgálati kutyáira vonatkozó kutyás lovas szolgálati szabályzatának felhasználása lehetséges támpontként szolgál az alkalmazhatóságának a tartalma a katasztrófavédelemnél esetlegesen rendszeresítésre kerülő mentőkutyás ágazat számára.

A személykereső kutya igénybe vehető:

erdős, bokros területen elrejtőzött személy felkutatására;

épületben elrejtőzött személy felkutatására;

járművekben elrejtőzött személy felkutatására.

1. A személykereső kutya eltűnt személy felkutatására csak akkor vehető igénybe, ha erre a feladatra képzett, mentőkutya vizsgával rendelkező kutya nem áll rendelkezésre. (Ebben az esetben javasolt a kutya számára a kényelmes szájkosárban történő alkalmazás.)

2. A személykereső kutyát alapvetően póráz és szájkosár nélkül, RESCUE feliratú, fényvisszaverő csíkokkal ellátott takaró hámmal felszerelve kell alkalmazni.

3. A személykereső kutya a járművek átvizsgálása esetén, a kutyavezető döntése alapján, pórázon vezetve is alkalmazható.

4. A személykereső kutya igénybevétele előtt az átvizsgálandó terepszakasz, illetve épület zárásáról, kiürítéséről az igénybe vételt elrendelő közvetlen szolgálati előljárónak gondoskodnia kell.

5. A személykereső kutya alkalmazása előtt a kutyavezetőnek időt kell biztosítani a felkészülésre és a személykereső kutya felkészítésére.

6. A személykereső kutyavezető mellé minden esetben minimum 1 fő rendőrt biztosítani kell.

7. A személykereső kutya helyszínre szállítását az e célra kialakított, káros környezeti hatásokat kiküszöbölni képes járművel kell megoldani.

8. A személykereső kutya igénybe vétele előtt minden esetben fel kell szólítani az elrejtőzött személyt a rejtekhelye elhagyására, illetve a kutya ellene történő alkalmazására.

9. A személykereső kutyát a helyszíni körülmények, a kutya kondíciója és képzettsége figyelembevételével addig lehet alkalmazni, amíg a kutyavezető a kutya kifáradásának jeleit nem észleli.

10. A személykereső kutya munkáját, annak befejezése után a kutyavezetőnek írásban

²⁵17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás a Rendőrség Kutyás és Lovas Szolgálati Szabályzatáról.

jelenteni kell.

11. A személykereső kutya vezetőjének a szinten tartó képzés keretén belül, hetente legalább kettő alkalommal keresési és jelzést erősítő gyakorlatot, hetente egy alkalommal fegyelmező és őrző-védő munkát kell végeznie.

12. A kutyavezetőnek szolgálatát elsősorban hivatali vagy vezényléses szolgálati időbeosztásban kell teljesítenie.

13. Váltásos szolgálati időrendben történő szolgálatellátás akkor engedélyezhető, ha a személykereső kutya elhelyezése a kutyavezető lakásán történik, így a folyamatos kapcsolattartás a kutya és vezetője között biztosított.

14. A személykereső kutyát nem lehet igénybe venni: vegyi anyaggal szennyezett területen; állatok, állati eredetű anyagok felkutatására.

8 Mentőkutya vizsga²⁶

A vizsga célja, hogy felmérje és minősítse a személykereső munkára képzett és minősített keresőkutyákat.

A minősítés évi minimum két alkalommal kerül megrendezésre. A mentő egyesületek, ha elérik a minimum vizsga létszámot akkor kérvényezhetnek vizsga kiírást és vizsga rendezést. Ezeken a minősítő vizsgákon nem csak a kutyák, de vezetőik is vizsgáznak. A kutyák pálya és szimat munka feladatokból, míg vezetőik humán és állategészségügyi kérdésekből tesznek vizsgát.

A mentőkutya vizsgabírói ajánlás vagy elfogadás útján kerül ki. Szigorú feltételeknek kell megfelelni és szakmai múlttal kell rendelkeznie a vizsgabírónak. Mindig két bíró bírál egymástól függetlenül, majd a gyakorlatok végén összegzik a bírálataikat. Arra mindenképpen figyelnek, hogy a két bíró nem kerülhet ki ugyanabból a szervezetből. A vizsgán minimum megfelelt eredménnyel zárt csapatok adatait a vizsga szervezői minden vizsga után megküldik a megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság civil szervezetekkel foglalkozó megbízottjai számára.

8.1 A vizsgán való részvétel feltételei

- Minden kutyafajta és keverék is részt vehet a vizsgán, ha betöltötte a 12 hónapos kort, amennyiben egészséges és viselkedése megfelelő.
- A kutyavezető saját felelősségére vesz részt a vizsgán.
- A kutyavezető minden a kutyája által okozott kárért felelős.
- A teljesítménybíró kizárhatja a kutyavezetőt a vizsgából, ha nem tartja be a szabályokat, ha bántalmazza kutyáját, vagy elveszti felette a kontrollt.
- Kizárásra kerül az a kutya, aki a vizsgán valakit megharapott, más kutyát megtámadott vagy agresszíven viselkedett.
- Kizárásra kerül, aki meg nem engedett kényszerítő eszközt (pl: szöges, elektromos nyakörv) alkalmaz a vizsgán vagy annak területén.
- Minden vizsgán vagy versenyen csak egészséges kutya vehet részt. A szükséges és előírt oltásokat igazoló oltási könyvet vagy útlevelet a benne lévő igazolásokkal bármikor a rendezvény ideje alatt be kell tudni mutatni a kutyavezetőnek.
- A kutyát egyértelműen be kell tudni azonosítani, chippel vagy tetoválással kell

²⁶http://www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/polgarivedelem/Alapveto_mentokutyas_kov-1sz_mell.pdf
letöltve: 2013.05.08.

rendelkeznie. A chip leolvasóról a szervezőknek kell tudni gondoskodni.

- Tüzelő szuka csak utolsó indulóként vehet részt akár vizsgán akár versenyen. (4 héttel fialás előtt vagy 4 héttel fialás után lévő szuka nem indítható sem vizsgán sem versenyen.)
- A nevezés utáni visszalépést követően nevezési díj nem jár vissza, azt be kell fizetni. A kutya teljesítményfüzetét a helyszínen le kell adni.

8.2 Mentőkutya vizsga feladatok (Pálya és szimatmunka)

Pályamunka feladatok:

1. Csoportos helyben maradás, zavarással
2. Szabadon követés
3. Menet közben fektetés behívással, megállítással
4. Apportírozás
5. Apport küldés
6. Akadályra irányítás
7. Cipelés
8. Létra
9. Asztal
10. Előreküldés

Szimatmunka feladat:

- Területkutatás: spontán keresés kutyával, 2 + 1 személy
- Romkutatás: irányított és szabad keresés kutyával, 2 személy
- Nyomkövetés: életszerű nyomkövetés bemutatása, tárgyról történő indítással

8.3 Minősítések

- JÓL MEGFELELT (JMF)

Ha 8 JMF minőségű gyakorlatot hajtottak végre / csak 2 megfelelő gyakorlatot enged.

- MEGFELELT

Ha 8 –nál kevesebb JMF minőségű gyakorlatot hajtottak végre, max 2 nem felelt meg minősítésű gyakorlatot engedélyez.

- NEM FELELT MEG

Kettőnél több nem felelt meg, minősítésű gyakorlatot hajtottak végre.

9 Mentőkutya alkalmazása, rendszeresítésének lehetősége

A rendkívüli veszélyhelyzetek kezelésével mentési munkálatokban való önkéntes közreműködés érdekében a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság felügyelete alatt létre hozták a HUNOR és HUSZÁR néven működő önkéntes mentőszervezeteket.

”A mentőcsapat szakmai felügyeletét és koordinációját a BM OKF Polgári Védelmi Főfelügyelőség, a beosztott tűzoltó állomány szakmai felügyeletét a BM OKF Tűzoltósági Főfelügyelőség látja el, a mentőcsapat tagjainak beosztását a BM OKF Humán Szolgálat végzi. Nemzetközi segítségnyújtás koordinációját a BM OKF Nemzetközi és Jogi Főosztály fogja össze.”²⁷

Ezen fejezetben a HUNOR és HUSZÁR mentőszervezetek munkája kerül bemutatásra valamint az, hogy hogyan is illenek bele a szervezetbe a mentőkutyák.

9.1 HUNOR – Hungarian National Organisation For Rescue Services²⁸

HUNOR rendeltetése hazánkban: NEHÉZ VÁROSI KUTATÓ ÉS MENTŐ CSAPAT, míg nemzetközi meghatározása: HEAVY URBAN SEARCH AND RESCUE TEAM.

A csapat alkalmas a bekövetkezett veszélyhelyzetek, katasztrófák során jelentkező speciális mentési feladatok ellátására, az elsőként beavatkozók megerősítésére. Magyarországon a HUNOR a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi mentőcsapatként, külföldön pedig Magyarország hivatalos katasztrófavédelmi mentőcsapataként végzi majd a munkáját. Működését Budapesten 3 órán belül, vidéken 8 órán belül, külföldön pedig 48 órán belül képes megkezdeni. Ezen hivatásos mentőszervezet szakfeladata a romok alatt rekedt áldozatok keresése, mentése, szükség szerint elsősegélynyújtás. Földrengés sújtotta területen magától értetődő feladat a műszaki mentés, áldozatok kiemelése, túlélési esélyeik megnövelése. A tervek szerint a Hunor Mentőszervezet több mint kétszáz fős lesz.

Mire is képes ez a mentőszervezet?

Az ENSZ Nemzetközi Kutatás és Mentési Tanácsadó Csoport (INSARAG) Irányelvének és Módszertanának megfelelően képes a következőkre: keresőkutyákkal és műszaki kereső berendezésekkel történő kutatásra, mentésre, beleértve a nagy tömegű tereptárgyak megemelésével történő mentésre, vasbeton és acélszerkezetek bontására, kötelekkel végzett speciális műveletekre, dúcolási szakműveletekre, veszélyes anyagok kimutatására és

²⁷ Forrás: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_huszar letöltve: 2013.10.29

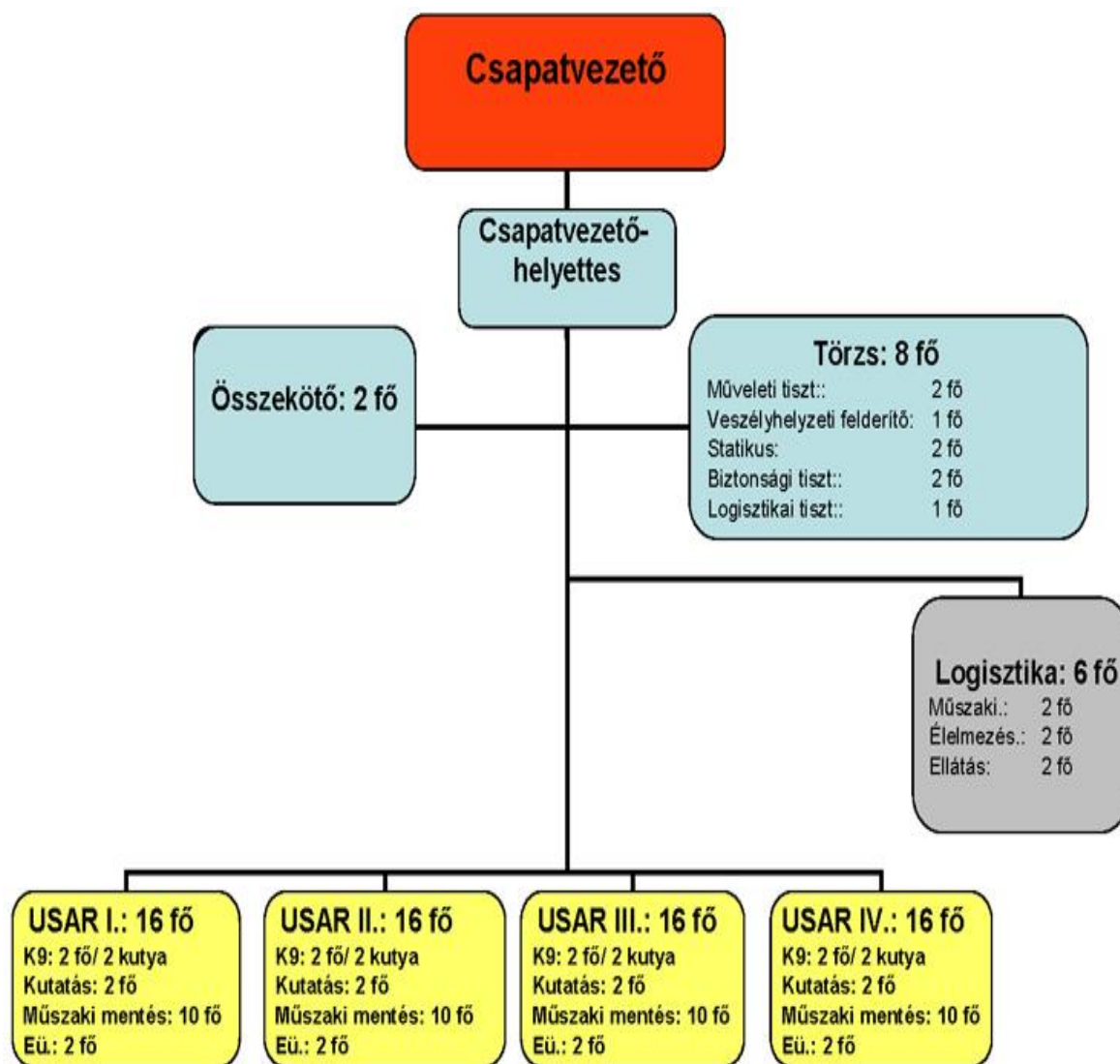
²⁸ Forrás: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_hunor (kép is)
Letöltve: 2013.10.29.

elkülönítésére, újraélesztési és életben tartási szakműveletekre. Több beavatkozási helyszínen 10 napon keresztül napi 24 órás munkavégzésre lesz alkalmas ez a mentőcsoport.

Bevetésekkor alkalmazhatóak lesznek hazai (országos) szinten, az EU-n kívül és az EU-n belül. Feladatuk a lakosság élet-, egészség és anyagi javainak védelme.

Készenléti idejük szerint a riasztástól számított 1 órán belül a csapat vezetői állományának, 3 órán belül pedig a csapat többi részének kell elérni a készenlétet.

Ezen mentőszervezet felépítése és létszáma a tervezet szerint: 210 fő, Törzs + logisztika 18 fő, a kutató – mentőegység 3 váltásban háromszor 64 fő.

16.Hunor mentőszervezet felépítése (28 hivatkozás)

Ahogy a HUNOR mentőszervezet felépítési rendszerében is látható, ők már számoltak a mentőkutyák alkalmazásával és bevetetőségével.

9.2 HUSZÁR²⁹

A HUSZÁR közép kutató–mentőcsapat, amelyet önkéntes különleges kutató–mentő egységek alkotnak.

Feladatuk, bevetetőségük és riasztásuk egyaránt megegyezik a HUNOR mentőszervezte csapataiével, annyi különbséggel, hogy a HUSZÁR mentőcsapatok rövidebb ideig vesznek részt a bevetéseken azaz nekik 7 napig kell képesnek lenniük a 24 órás munkavégzésre.

Készenléti idejük pedig hosszabb, mint a HUNORÉ, mert a riasztástól számított 3 órán belül a csapat vezetői állományának, 6 órán belül pedig a csapat többi részének kell elérni a készenlétet. Tagjai nemzeti minősítésen átesett, köztartozással nem rendelkező, jogilag rendezett háttérű önkéntes mentőszervezetek. Ezen önkéntes mentőszervezetek rendelkeznek együttműködési megállapodással a BM OKF területi szervével.

HUSZÁR létszáma: 103 fő. Ez lebontva a következő: a vezetés 7 fő és 3 váltásban önkéntes mentőegység háromszor 32 fő.

A HUSZÁR különleges mentőcsoportok felkészítése jegyében 2012. február 08-án került sor a mentőkutyás munkacsoport ülésére.³⁰

Ezen ülés feladata az volt, hogy a nemzeti minősítési rendszer részeként alkalmazandó minimális követelményrendszereket kidolgozzák a mentőkutyás csoportokra is.

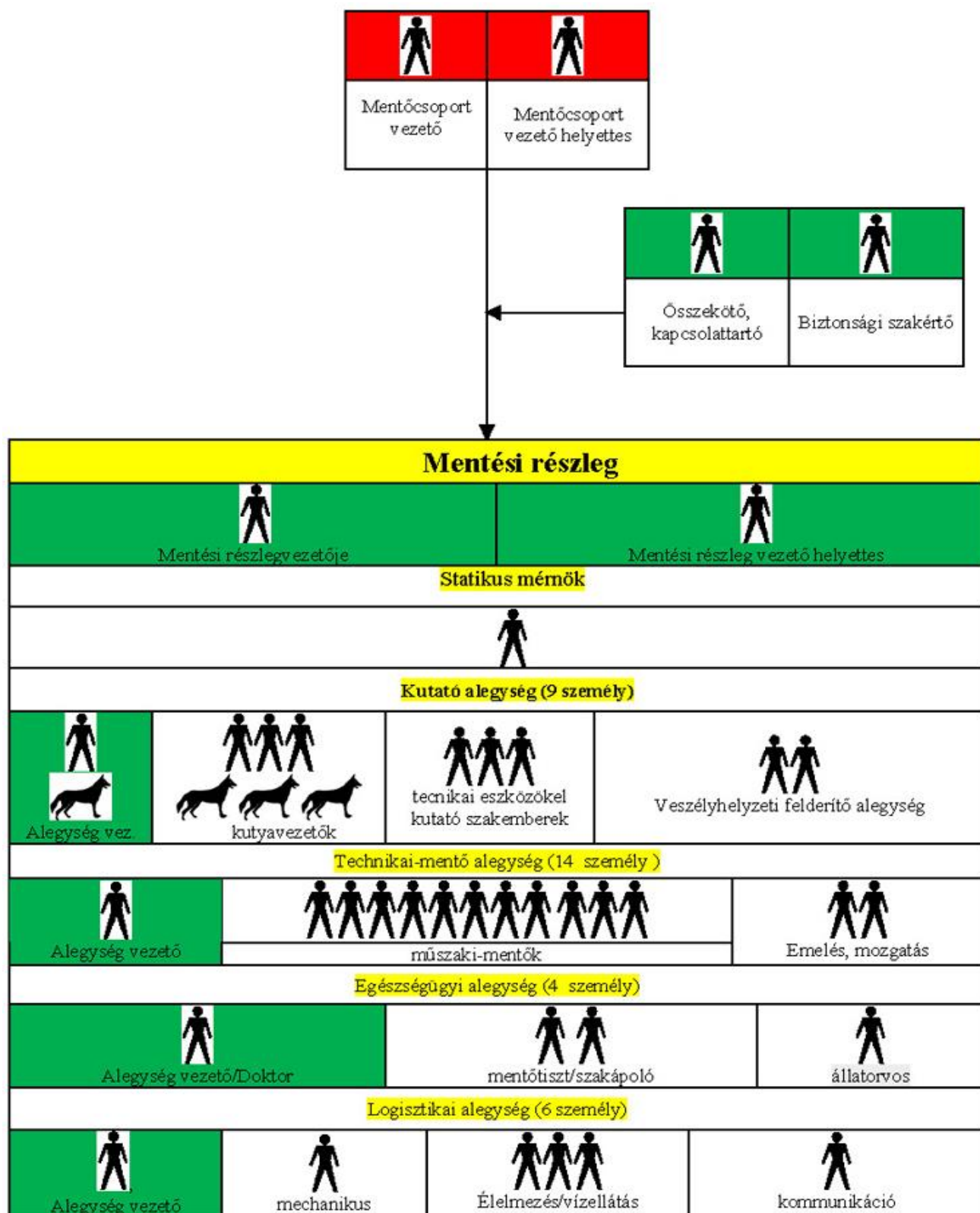
A gyűlést, a BM OKF Műveleti Osztályának vezetője nyitotta meg és vázolta a szakmai feladatot. A feladat megoldásában az ország több régiójából érkezett 15 fő kutyás mentő. A 15 fős kutyás mentő delegációt a Jászberényi mentőkutyás egység vezetőjének irányítása alatt sikerült kidolgozni és megvitatni a nemzeti minősítési rendszer részeként alkalmazandó minimális követelményrendszert. Ehhez felhasználásra szolgált többek között a Pest Megyei Kutató-Mentő Szolgálat (PMKMSZ) tervezete, amelyet a PMKMSZ két vezetője mutatott be. Az ülést végül a résztvevők többségi szavazattal lezárták és úgy döntöttek, hogy a minimális követelményrendszert jóváhagyásra javasolják.

9.3 Következtetés

A kutató–mentő egységek munkáját nagyfokban megkönnyítik és elősegítik a mentőkutyás csapatok. A katasztrófavédelem egyre nagyobb fejlesztése és fejlődése magával hozza a mentőkutyás csapatok fejlődését és rendszeresítésének lehetőségét.

²⁹ Forrás: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_huszar letöltve: 2013.10.29.

³⁰ Forrás: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=938 letöltve: 2013.10.30.

17. HUSZÁR szerkezeti felépítése³¹

³¹forrás: <http://zala.katasztrofavedelem.hu/huszar> letöltve : 2013.10.30.

10 Speciális Mentőkutyákkal és alkalmazásukkal kapcsolatos kérdések felmérése kérdőív segítségével

Kérdőív segítségével egy felmérést végeztem, hogy vajon az embereket érdekli-e vagy esetleg fogalmuk van-e a mentő kutyákról és a velük kapcsolatos tevékenységekről. A kérdéseimet nemtől és kortól függetlenül próbáltam összeállítani. A kérdések többsége eldöntendő kérdések voltak, de akadtak olyan kérdések, ahol az anonim válaszadó leírhatta véleményét, gondolatát. A kérdőívet 100 fő töltötte ki az interneten keresztül. A válaszadók körében magasabb arányban voltak a nők (73 fő), a kérdőív kitöltők körében voltak hobby, sport és szolgálati kutyákkal foglalkozók is.

10.1 Az egyes kérdésekre adott válaszok

Hány fajta ágazatban alkalmaznak mentőkutyát?

Ezzel a kérdéssel indítottam el a kérdőívet, bízva, hogy minél több helyes választ kapok. A válaszadók körülbelül picivel több, mint a fele jól válaszolt. Ez betudható a szakmai érdekeltségüknek, mert sport, vagy szolgálati kutyákkal foglalkoznak, de az úgymond civil szférának már nehézséget okozott ez a kérdés.

Ön szerint milyen fajtájú kutyák alkalmasak mentőkutyának?

Fel tud –e sorolni híres magyarországi mentőkutyát, ill. mentőkutyákat?

A második és harmadik kérdésre már szép számmal érkeztek helyes válaszok, a kettes válaszra tulajdonképpen bármilyen fajtájú akár keverék kutya válasza is tökéletesen megfelelt. A hármas kérdésre a hobby kutyások és „civiliek” majdnem teljes többsége a híres Miskolci mentőkutya Mancs nevét írta válaszul. Következtetésem szerint ez a válasz is csak azért sikerült, mert annak idején a médiának és a híradásoknak köszönhetően Mancs hírnevet kapott nagy teljesítményű kitaró munkájáért, pedig meg nem csak ő hanem többi hasonló eredményeket elért négylábú társa is megérdemelné a tudósítást a munkájukról.

Ön szerint szükség van- e speciális mentőkutyákra Magyarországon? Ha nem, akkor miért nincs szükség rájuk?

A következő két kérdésem a szükség van-e rájuk kategóriába tartozik, és az eldöntendő kérdésre igen, nem valamint a nem tudom válaszok közül lehetett választani, és a nemmel válaszolók indokolhatták a választásukat.

Szerencsére nemmel történő válasz nem érkezett, a válaszadók 98%-a szerint igen szükség van rájuk a maradék 2% pedig nem tudja, hogy van e rájuk szükség.

18. Elismertségi és támogatási diagram

Ennél a kérdésnél 0% lett az igen, 73% a nem, és 27% a nem tudom válasz, amit a diagram is ábrázol. Ez az adat azt mutatja, hogy tudatában vannak az emberek annak, hogy nem kapnak kellő figyelmet és megbecsülést kitartó és áldozatos munkájukért sem a kutyák sem pedig a vezetőik.

Ön támogatott-e már valamilyen speciális mentőcsapatot? Ha igen milyen módon?

Az előző kérdésem felvetette a következő kérdést, hogy vajon hogyan is fedezik felmerülő költségeiket a csapatok, ha egyáltalán kapnak támogatást valakitől is.

19. Mentőkutyás csoportok támogatása

A válaszadók 89 %-a nem támogatott még soha ilyen csapatot, csak a maradék 11%-uk. Az adományozók többsége adójuk 1%-ának átutalásával támogatták, de előfordult olyan is aki felszerelést vagy tápot ajándékozott. Akik pedig a nem támogatók táborát erősítették nagytöbbsége a gazdasági helyzetre hivatkozva,- hozzáteszem megérthető - sajnos nem fért

bele a családi keretbe, vagy nem is tudja, hogyan is támogathatná a mentőkutyás csoportot, más rászoruló „egyesületet” támogat és még számos indoklás merült fel a nem támogatás válaszként.

Ön szívesen tájékozódna-e többet tevékenységükről az újságokban, interneten, Tv.-ben?

Milyen forrásból szerez leggyakrabban az információkat?

A megkérdezettek 80%-a szívesen tájékozódna és hallana információkat a csapatok eredményes munkájáról, 15% szerint kellő információt és figyelmet kapnak a csapatok, míg 5%-ot nem érdekel ez a fajta információ hír.

Kutató munkám eredménye az, hogy akár a szolgálati, akár a mentőkutyák eredményét nézve, nem kapnak kellő elismertséget és média figyelmet. Rengeteg olyan esemény történt, ha csak a megyémet Komárom–Esztergom megyét nézem, hogy számtalan eltűnt személy keresésére kértek segítséget a tatabányai mentőkutyás „csoporttól”, vagy akár egy elkövető utoléréshez, elkapásához használták fel a nyomkövető kutyát. Az eredményes munkát végül minimális média vagy szakmai elismerés követte, maximum a megyei újság cikkezett az eredményről, illetve a polgármesteri,- kapitányi vezetőség szintjéről történő elismerésnél nem igazán kapott többet a kutya és vezetője.

Látott-e már vagy vett-e részt mentőkutyás bemutatón, hol, milyen élmény volt?

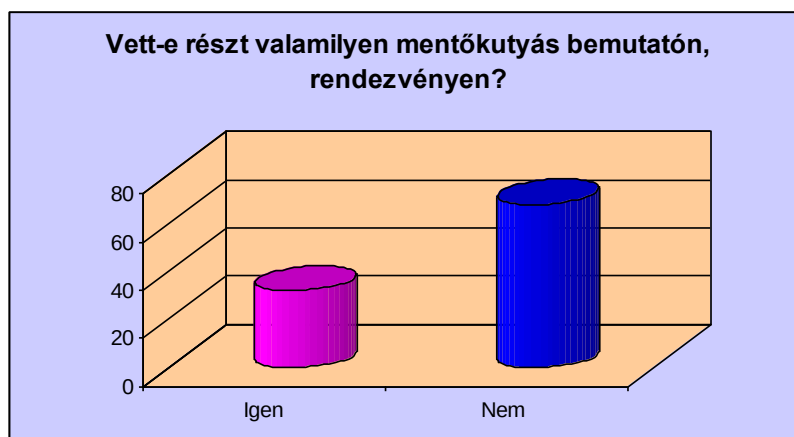
Hasznosnak tartja-e ezeket a bemutatókat?

Az első kérdésre 68%-os volt a nem, és 32%-os volt az igen válasz (20. sz. ábra). Én magam már jó néhány ilyen rendezvényen vettem részt mint szemlélődő, de nagyobb többségben inkább mint kutyáival gyakorlatokat bemutató személy. Mindig nagy érdeklődést láttam a gyerekek részéről, de azért a gyerekeket kísérő szülők is érdeklődve nézték ezeket a bemutatókat.

A második kérdésre miszerint hasznosnak találják e ezeket a bemutatókat 95%-ban az igen hasznosnak találták és érdekesnek ezeket a bemutatókat.

Sajnos ezek a rendezvények sem kapnak nagy hírverést. Ha csak ismét a megyénkből indulok ki, nálunk is a felkérések nagy része az iskolákból érkezik, és itt is inkább a kutyákkal való kapcsolatfelvételen, viselkedésen van a nagyobb hangsúly.

Igaz ezeknek a felkéréseknek is nagy örömmel tesznek eleget a mentőkutyások, mert ha máson nem is, de talán javíthatnak a gyerekek és a kutyák közötti kapcsolaton.

20. Résztvételi diagram a rendezvények látogatásáról.

Veszélyesnek tartja a munkájukat?

Utolsó kérdésemre 100%-os igen választ kaptam.

Az emberek tisztában vannak azzal, hogy ezt a tevékenységet hivatásból és önkéntes alapon űzik a mentőkutyás csapatok. Bármikor készen állnak a bevetésre, hogy segítséget nyújtsanak!

10.2 Következtetés

Összességében a kérdőív bemutatta, hogy az emberek nagy része nincs kellően tisztában a mentőkutyás csapatok tevékenységével. Kevés figyelmet és kevés támogatást kapnak.

A mentőkutyás csapatok jelenleg önerőből folytatják tevékenységüket töretlen hivatástudatból és kutyaszeretetből.

11 Összefoglalás

A dolgozat téma választása bemutatta, hogy a napjainkban egyre gyakrabban előforduló természeti vagy civil katasztrófák idején mennyivel is hatékonyabban lehet életeket menteni a mentőkutyák segítségének igénybevételével. Bemutatásra került a mentőkutyás csapatok kezdetének kialakulása a régi idők bányamentő kutyáin keresztül egy interjú keretében, valamint egy súlyos Indonéz katasztrófa rövid történte szintén egy interjú keretében. Ezt követően a dolgozat visszanyúlik egészen a kutya kialakulásának gyökeréig, hogy megtudhassuk, hogyan is szocializálódott és fejlődött ki napjaink kutyája a farkasból. Bemutatásra került, hogyan is szocializálódik a kutya és miként lesz mentőkutya.

A dolgozaton keresztül bemutatásra kerültek a mentőkutyás ágazatok név szerint a lavinakutató, a vízi, a területkutató, a romkutató, a nyomkövető és végül a hullakereső, valamint az, hogy tulajdonképpen milyen tulajdonságokkal kell rendelkeznie a kutyáknak és hogyan is képzik ki őket, továbbá a leggyakrabban alkalmazott kutyafajták a Német juhász, Belga juhász, Malinois, Groenandea, Labrador retriever és Border Collie standard szerinti leírását lehetett megismerni

A dolgozat kitér a hullakereső, más néven a tetemkereső kutyákkal való alkalmazásra és képzésére, továbbá egy regisztrált kísérlet eredményének a leírása és értékelése került ismertetésre. Betekinthetésre került a személykereső kutyák igénybevételének és alkalmazásának lehetséges szabályaiba. Ezt követte a mentőkutya vizsga szabályzatának és a mentőkutya vizsgán való részvétel szabályzatának rövid bemutatása, a pálya és szimatmunkát is magába foglalva. Elhelyezésre, beillesztésre kerültek a katasztrófavédelem hivatásos rendszerébe a mentőkutyás csoportok. Továbbá bemutatásra került, hogyan is illik a mentőkutyás ágazat a HUNOR és HUSZÁR szervezetekbe.

Az utolsó fejezetemben egy általam összeállított anonim kérdésekből álló speciális mentőkutyákkal és alkalmazásukkal kapcsolatos kérdőív elemzését, értékelését írtam le azzal a céllal, hogy a mentőkutyás ágazatokat mennyire ismerik és értékelik.

A dolgozatomban végig szem előtt tartottam azt a szakmai elkötelezettséget a kutya és a szolgálati ág iránt, illetve azokat a tudományos eredményeket melyek a kutya és az ember közötti megismerésre vonatkoznak.

„A kutya a legállhatatosabb barát - az első, aki üdvözl, és a legbátrabb, aki védelmez.”

George Gordon Noel Byron³²

³²http://www.citatum.hu/szerzo/George_Gordon_Noel_Byron letöltve: 2013.09.23.

12 Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom mindazoknak, akik segítettek a dolgozatomhoz szükséges információk megszerzését, köszönet Lalusz Anita r. zls. és Maszlay Lajos oktatónak, hogy kísérletemhez segítséget nyújtottak, valamint az Országos Rendőr- főkapitányság Kutyavezető-képző Iskola Dunakeszi központjának.

13 Irodalomjegyzék

Szakkönyv:

1. Pléh Csaba, Boross Ottilia, A pszichológia legfontosabb fogalmai magyar és angol nyelven, Akadémia kiadó 2011. ISBN 9789630586580
2. A kábítószer-kereső kutya, kiadja a UNDCP megrendelésére az Országos Rendőr-főkapitányság Kutyavezető-képző Iskolája.
3. Dr. Kotoff Olivér, A kutya kiképzése szimatmunkára, É.M. Dokumentációs és Nyomtatványellátó V. Budapest, 1957.

Internetes források:

- 1.[http://sosmke.hu/index.php?tema=tszalanci.html&k=kDoris Day](http://sosmke.hu/index.php?tema=tszalanci.html&k=kDoris+Day)
- 2.<http://www.citatum.hu/szo/kutya>
- 3.http://www.szanhuzoklub.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=211:korai-idegrendszeri-stimulacio&catid=126:nevelés&Itemid=77 letöltve: 2012. 12.07.
- 4.http://www.tappancsvilag.hu/news/A_lavina_ment%C5%91kuty%C3%A1k_1._r%A9sz/1027 letöltve: 2013.07.28.
- 5.http://www.tappancsvilag.hu/news/Kuty%C3%A1s_v%C3%ADziment%C3%A9s_Sv%C3%A1jcbán:_Animalia_1._k%C3%A9priort/28/ letöltve 2013.07.28.
6. <http://www.kutya-tar.hu/fajtak/nemet-juhaszkutya>, Letöltve: 2013.08.29.
- 7.<http://belgajuhasz.centrumnet.hu/belgajuhasz/&mid=c5d90119b37b5cc6b6a91390eb4b64ae&c=list> letöltve 2013.08.29.
- 8.<http://belgajuhasz.centrumnet.hu/belgajuhasz/&mid=267014ffae28bf2e65cc4a07df71f35&c=list> letöltve: 2013.08.29.
- 9.<http://belgajuhasz.centrumnet.hu/belgajuhasz/&mid=cdafb1acc98fc5c575dc7de837f63adb&c=list> letöltve: 2013.08.29.
- 10.<http://belgajuhasz.centrumnet.hu/belgajuhasz/&mid=cdafb1acc98fc5c575dc7de837f63adb&c=list> letöltve 2013.08.29.
11. <http://www.kutya-tar.hu/fajtak/border-collie> letöltve: 2013.08.29.
- 12.http://www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/polgarivedelem/Alapveto_mentokutyas_kov-1sz_mell.pdf letöltve: 2013.05.08.
- 13.http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_huszar letöltve:2013.10.29.
- 14.http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_hunor

letöltve:2013.10.29.

15.http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=938

letöltve: 2013.10.30.

Ábra jegyzék:

1.sz. kép: http://sosmke.hu/tagkep_munka/Szalanci/kutya.jpg letöltve:2013.07.28.

2.sz. kép: Boruzs Sándor képe.

3.sz. kép: Archív újságcikk 1989-ből Boruzs Sándor emlékgűjteményéből.

4.sz. kép: Padand Óbis Béla mentőtiszt által készített saját képe.

5.sz.kép:http://www.szanhuzoklub.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=211:korai-idegrendszeri-stimulacio&catid=126:neveles&Itemid=77 letöltve: 2012. 12.07.

6.sz. kép: Jenny kutyám, magam által készített kép.

7.sz. kép: Démon kutyámmal, saját kép.

8.sz. kép: Zöldlaki–Harcos Kennel “B” alom , saját kép.

9.sz.képhttp://www.tappancsvilag.hu/news/A_lavina_ment%C5%91kuty%C3%A1k_1._r%C3%A9sz/1027 letöltve : 2013.07.28.

10.sz.kép:http://www.tappancsvilag.hu/news/Kuty%C3%A1s_v%C3%ADziment%C3%A9s_Sv%C3%A1jcban:_Animalia_1._k%C3%A9priport/28/ letöltve 2013.07.28.

11.sz. kép: Démon kutyámmal, saját kép

12.-13 sz. kép: Nitró és Lena, Tanászi Szandra kutyái és képei.

14. sz. kép: <http://allatibajok.gportal.hu/gindex.php?pg=14711706> letöltve:2013.08.29.

15.sz. kép: <http://www.kutya-tar.hu/fajtak/border-collie> letöltve: 2013.08.29.

16.sz. kép: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_hunor
Letöltve : 2013.10.29.

17.sz. kép: <http://zala.katasztrofavedelem.hu/huszar> letöltve: 2013.10.30.

18-20ig diagramok: Általam készítve és beemelve Excel táblázatkezelőből.

Egyéb:

1. 17/2009. (OT 10.) ORFK utasítás a Rendőrség Kutyás és Lovas Szolgálati Szabályzatáról.

2. Etológia mindenkinek 2011 évi jegyzet Simó Gergely írása.

3. 2008.04.16. Kovács György előadásának átdolgozása, aki a Dunakeszi rendőrkutya kiképzőközpont volt oktatója.

4. Csányi Vilmos etológus professzor idézete.

http://www.franciapasztor.hu/francia_pasztorkutyak/foto/cikkek/Etologia%20mindenkinek%20

0eloadas%20I..pdf

5. Doris Day idézet. [http://sosmke.hu/index.php?tema=tszalanci.html&k=kDoris Day](http://sosmke.hu/index.php?tema=tszalanci.html&k=kDoris_Day)
letöltve: 2013.09.23.

6. George Gordon Noel Byron idézet. letöltve: 2013.09.23.

[http://www.citatum.hu/szerzo/George Gordon Noel Byron](http://www.citatum.hu/szerzo/George_Gordon_Noel_Byron)

7. Gábori Tímea *“A speciális mentőszolgálatok rendszere Magyarországon, a kutyás mentőszervezetek szerepe a katasztrófavédelemben, kiemelten a felderítő tevékenységekre”*
című szakdolgozat, Budapest, ZMNE, 2012, Konzulens: Dr. Pellérdi Rezső egyetemi docens

Melléklet:

1.sz. melléklet: 2009.10.03. Padang indonéziai katasztrófa életképei, Óbis Béla képeiből.

2.sz. melléklet: Kérdőív.

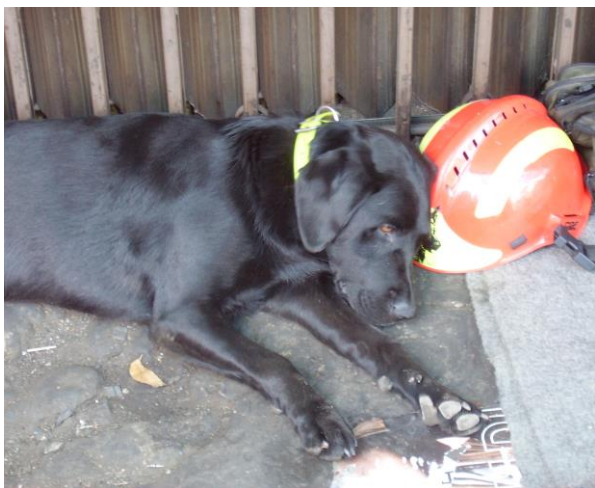
3 sz. melléklet: Archív újságcikkek, Boruzs Sándor gyűjteményéből kb. 1989-től

14 Melléklet

1. számú melléklet

2009.10.03. Padang indonéziai katasztrófa életképei.

2. számú melléklet

KÉRDŐÍV

Speciális mentőkutyák és az alkalmazásuk területe.

1. Hány fajta ágazatban alkalmaznak mentőkutyát?

.....
.....
.....

2. Ön szerint milyen fajtájú kutyák alkalmasak mentőkutyának?

.....
.....
.....

3. Fel tud-e sorolni híres magyarországi mentőkutyát, ill. mentőkutyákat?

.....
.....

4. Ön szerint szükség van- e speciális mentőkutyákra Magyarországon?

Igen

Nem

Nem tudom

5. Ha nem, akkor miért nincs szükség rájuk?

.....
.....
.....

6. Ön mennyire tájékozott a speciális mentőkutyák alkalmazásának lehetőségével?

Alacsony szinten

Középszinten

Magas szinten

Semmilyen szinten

7. Ön szerint kapnak- e kellő elismerést és támogatást ezek a kutyák és vezetőik?

Igen

Nem

Nem tudom

8. Ön támogatott-e már valamilyen speciális mentőcsapatot?

Igen

Nem

9. Ha igen milyen módon?

Adó 1 % -a

Összeg küldése

Felszerelés, táp adományozása

Egyéb

10. Ön szerint kellő médiatámogatást és elismerést kapnak-e a kutyák és a csapataik?

.....
.....
.....

11. Ön szívesen tájékozódna-e többet tevékenységükről az újságokban, interneten, Tv.ben?

Igen

Nem

12. Milyen forrásból szerez leggyakrabban az információkat?

Internet

Televízió

Rádió

Újság

Egyéb

13. Látott-e már vagy vett-e részt mentőkutyás bemutatón, hol, milyen élmény volt?

.....
.....
.....

14. Hasznosnak tartja-e ezeket a bemutatókat?

.....
.....

15. Veszélyesnek tartja a munkájukat?

Igen

Nem

Nem tudom

3.sz melléklet

Archív újságcikkek a Bányamentő kutyákkal kapcsolatosan.

Nagy, tarka kutya rohan a hőmérséklet, ideges mozdulatai elárulják: dolgozik, szolgál. Embert keres a lavina alatt. De le merne-e menni a mélybe, a föld alá, kőlavina alatt rekedt bányászokat kutatni? Mert menni kell, amíg csak egy szikra remény van! Szimatolni kell, nyüszíteni, sürgetni a lapátosokat: siessetek, érzem, hogy itt van! Kemény emberek kitaró, fáradhatatlan kutyákat faragnak ezekből a német juhászköböl, s közben maguk előtt látják, amint hordágyon fekvő embereket hoznak fel a mélyből. Ha csak egy koporsóval kevesebbet ravataloznak majd, akkor már érdemes volt.

Katona Zita
képriportja

BÁNYÁSZKUTYÁK

Bányamentő kutyák

Három jókiallású, nemes tartású németjuhász egyik le a rohamkocsiról a Tatabányai Szénbányák bányamentő állomásának garázsára előtt. Akárcsak Jack London regényfigurájaként elevenednének meg, fülüket éberen hátra csapják, düszörű farkuk lobog a szélben. Egy pillanattal éberen figyelnek, majd mikor a gazdik is megjelennek, mint a puskagolyó vágódnak oda, szinte áfolelik őket.

Jetti, Vándor és Laci nem a szokványos értelemben vett négy lábúak. Mondhatnánk úgy is, hogy kutyaszárúak, ám ezúttal nem holmi cirkuszi produkcióra idomítottak, nem is azok a félfémes fogakkal viccsörgő ebek, amelyeket emberfogásra képeztek ki. A három német juhász státusza igazán rendhagyó, hiszen nem kisebb feladatra képezték ki őket, minthogy a föld alatti világban életet mentsenek. Hivatalos beosztásuk szerint: személykereső, bányamentő kutyák.

— Magyarországon ezek az első olyan különleges kiképzésben részesült kutyusok — mondja Bérces Tamás, a bányamentő állomás parancsnokhelyettese —, amelyeket bányabeli életmentésre indítottak. Nevezetesen olyan esetekre, amikor a föld alatti katasztrófák színhelyén omladékok aláhullott bányászok holttétét kell felkutatni. Még hozzá olyan körülmények között, amikor az ember érzékelőképessége már csöndöt mond, s nem tudja megállapítani, hogy hol rejtlenek az omlások alatt és mögött lévő emberek.

— Honnan származott az ötlet, hogy a kutyákat ilyen célra is betanítsák?

— Az Országos Bányászati Főfelügyelőség előző kezdeményezte, hogy a Tatabányai Szénbányák vegye fel a kapcsolatot a Belügyminisztériummal és az ő iskolájukban kíséreljenek meg kiképezni bányamentőre alkalmas kutyákat.

Mint Bérces Tamástól megtudtuk, az ötlet megvalósítása nem is volt olyan egyszerű. Szerencse, hogy a BM dunakeszi kutyaképző iskolája szakembereinek kiváncsiságát felkeltette a probléma. Hitték is, nem is, hogy kutyákat távol a napfénytől, a föld alatti térségekben — szinte alaptermészetüktől eltérően — életmentésére, emberek felkutatására lehetne megtanítani. Ilyenre nemhogy Magyarországon, de még a környező országokban sem volt precedens. Az tudniillik már közhelynek számít, hogy hegyi és vízi mentésre, kábítószert, robbanóanyag felkutatására sikeresen alkalmazzák a kutyákat, de a föld alatti bevetés járhatlan útnak számított.

jékozdás után választottuk ki a céljainknak legjobban megfelelő alanyainkat. S miután ez megtörtént, akkor kezdődött a dolog érdemi része.

— A barátkozás első időszakában — szól közbe Suta István — egy helyiségben aludtunk a kiválasztottakkal, hogy kölcsönösen megszokjuk egymás természetét. Majd, amikor ember és állat megkedvelte egymást, csak akkor kerülhetett sor a kiképzés megkezdésére.

Mint megtudtuk, ez a bizonyos „oktatás” nem akármilyen feladat volt. Az iskola két, nemzetközileg elismert tudás és tekintélyű idomára, Maricsék János és Sasvári Frigyes vették kezébe a szűrjelölteket. A kezdet kezdeteként gazdáikat kellett szimat alapján felkutatni a külszínen mesterségesen létesített omlások és különféle bűvőhelyek mögött. Homok- és kőbányákban, elhagyott bunkerekben, lerobbantott régi budapesti városrészekben, erdők és mezők csaltjaiban dolgoztak a kutyák és „professzorai”. Amikor a saját gazdát már minden lehető és lehetetlen körülmény között fellelték, akkor már az idegen szagok utáni érzékenységet is el kellett sajátítani a négy lábúaknak.

— A tanítás során mindig kutyá ugyanúgy viselkedett, sajátította el a tudnivalókat?

— Nem. Tulajdonképpen minden állat egyéniség, és munka közben derült ki az, hogy esetenként miképp kell változtatni az idomítási módszereken. — emlékezik meg vissza a trió tagjai.

A másfél hónapig tartó felszíni stúdiumok után következett csak az igazi próbatétel: a kutyák képességeit a föld alatti viszonyok között kellett kipróbálni. Ez volt ama bizonyos vizválasztó, hogy a szkeptikusoknak, vagy a bizakodóknak lesz-e igazuk; alkalmasság-e a kutyák föld alatti munkára.

— Kik izgultak jobban, a két-, avagy a négy lábúak?

— Természetesen, a homo sapiens — mondja Bérces Tamás. — Mindnyájunk meglepetésére, és megnyugvására, a kutyák a föld alatti bányatérseget „kutyába se vették”, az első pillanattól kezdve az utolsóig úgy viselkedtek, mintha csak napfényen lettek volna. Utaztak szállítószalagon, kasban és bódónben, és mindenütt vidáman, természetesen viselkedtek.

Ezután már a föld alatti folytatódott a kiképzési gyakorlatok, imitált katasztrófahelyzetekben kellett a kutyáknak omlások alatt és mögött lévő embereket felkutatniuk. Az állatok szimatérzékenységére jellemző, hogy adott esetben több méteres omladék mögött tartózkodó emberek jelenlétét is érzékelték és jelezték.

A kiképzés záróakordjaként a napokban került sor a kutyák és irányítóik „diplomavizsgájára”. Miután az eseménynek szakberkekben

is híre kelt, a vizsga napjára osztrák és francia kutyakiképzők is eljöttek Tatabányára. A nagy próbatételt a csordaküti bányában ejtették meg. A föld alatti térségben olyan bányászok rejtőztek el az imitált omlások mögé, akikkel a három vizsgázó kutyá — Jetti, Laci és Vándor — még sohasem találkozott, szaglászuk emlékeztetésben ez a kód még nem szerepelt. Ennek ellenére mindhárom kutyá imponáló biztonsággal és gyorsasággal lelte fel és jelezte az elrejtőzötték jelenlétét. A hazalakon kívül a külföldi kutyakiképzők is elismeréssel szóltak a látottakról.

A vizsga jó alkalom volt arra is, hogy a kutyaidomítók kicséréljék tapasztalataikat. Különösen megragadta az osztrák szakemberek figyelmét az, hogy a magyar idomárok miként jutalmazták a kutyák teljesítményét. A hazai szisztéma szerint ugyanis minden egyes sikeres feladat elvégzése után — az állatok természetes ösztönére alapozva — a négy lábúak jutalmát a játék volt. Amikor a kutyá teljesítette feladatát, a gazda azonnal felvette az úgynevezett védőkesztyűt és vehemens hancúrozásba, fogócskába kezdett kutyájával. Az állatban a sikerélmény így párosul a számára felszabadult örömet jelentő játékkal. A magyar módszerrel szemben az osztrák hegyi mentők például a jól elvégzett feladat után finom falatokkal honorálják „munkatársaik”. Próbaképpen a nálunk most kiképzett bányamentő kutyákkal is kipróbálták ezt a módszert. Ám, amikor ezek a sikeresen teljesített feladat után megkapták az invencéseket, de ezzel egy időben a gazdik megkezdtek a védőkesztyű felhúzását, a kutyusok az osztrák vendégek legnagyobb meglepetésére, azonnal kiköpték a finom falatokat és hanyatt-homlok rohantak gazdáikkal játszani...

A sikeres vizsga után rövidesen a Tatabányai Szénbányák bányamentő állomásának állományába kerülnek a speciálisan kiképzett német juhászok. Szabadidejükben azonban gazdáiknál laknak, ahol a bányaköltségére kapják meg a napi ellátást és kényelmes kis bungalókban várják a harci feladatokat. Adott esetben nemcsak Tatabányán, hanem az ország más bányáiban is bevetik őket a bájba jutott bányászok életének megmentésére...

Ráb Erzsébet

Nem találják Nikolettet

Ismét eltűnt egy kislány. A rádió szombaton többször is bemondta; pénteken délután, Esztergomban két és három óra között Pócsik Nikolett, két és fél éves kislány nyomtalanul eltűnt. Azóta legalább ezer ember kereste, eredménytelenül...

Vasárnap délben az esztergomi rendőrkapitánytól érdeklődtünk, meddig jutottak a nyomozásban?

— Száz centi magas, nyakig érő, szőke hajú, két és fél éves kislányt keresünk, aki ciklámenszínű, Tom és Jerry felíratú szabadidőruha-felsőben, sötétkék kötött hosszúnadrágban és kék házipapucsban volt. Négyéves nagybátyjával, Péterrel az esztergom-kertvárosi Pozsonyi utcában játszadozott. Amint Nikolett eltűnéséről megkaptuk a bejelentést, forrónyomos csoportunk azonnal a helyszínre sietett. A kislány keresésébe hamarosan bekapcsolódott a kapitányság szinte teljes állománya. Több száz szovjet katona, jó néhány munkás és rengeteg helyi lakos segítette munkánkat. Szombaton hajnalban megszakítottuk, de reggel hatkor már újra folytattuk a nyomozást. Délig tizenkét négyzetkilométernyi területet fésültünk át tüzetesen, sajnos, eredmény nélkül... Motoros- és sárkányrepülővel, rendőrségi és magánnyomkövető kutyákkal kutattunk, még a Dorogi Szénbányák szolgáltató üzemének dolgozói és az esztergomi demiszesek is bekapcsolódtak a nyomozásba. Hangosbemondón kértük a lakosság információit. Mindössze egyetlen, de használhatatlannak tűnő tanúvallomásunk és egy személyautóra utaló gya-

nunk van, ezért kérjük, aki a kislány fényképe alapján tud valami hírről szolgálni, tegye meg bármelyik rendőrnél!

★

Pintér László őrnaggyal újra bejártuk a már sokadszor átfésült környéket. Felkerestük a nagymamát, akit a lelkiismeret mardos, hiszen a menyé — vásárolni indulva — rábízta Nikolettet. — Talán, ha néhány percig lehetett kinn az utcán a kislány... Amint Péterke bejött szólni, hogy Nikolett nem jön vissza, azonnal rohantam, de a sarkon éppen akkor elforduló személyautón kívül nem láttam senkit — mondta sírva a nagymama.

Az édesanya, akit még a boltban értesítettek, letargikus állapotban volt. A férjét, amint letette a katonai esküt, azonnal szabadságra engedték.

Nyomoz a rendőrség, nyomoz a lakosság. Kosztin Sándor, táti lakos, híres nyomkövető kutyáját hozta el, hogy a többi kutyással valami nyomot találjanak. Egyelőre sikertelen minden jó szándék. Az ügyre természetesen visszatérünk. Addig is a szülők és a rendőrség nevében kérjük, aki tud, segítsen megtalálni Nikolettet.

Mészáros István